

Fakultetet for økonomi og samfunnsvitenskap

Beata Bogdziun og Torstein Vestli

Masteroppgave

Bærekraftsrapportering i Norge og Baltikum: En sammenligning av rapporteringskvalitet

Sustainability reporting in Norway and the Baltics: A comparison of reporting quality

Master i økonomi og ledelse – økonomistyring

Våren 2022

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet i siste semester av studiet Master i Økonomi og Ledelse ved Høgskolen i Innlandet (INN) og omfatter 30 studiepoeng. Arbeidsprosessen har vært lang, og til tider følte uoversiktlig. Vi ser imidlertid på dette som noen av de viktigste ingrediensene i en god læringsprosess. Når kaos blir til struktur er læringsutbyttet stort.

Ved å skrive om temaet bærekraftsrapportering har vi fått muligheten til å fordype oss i et av kontaktpunktene mellom den økonomiske og den naturlige verden. Dette er kontaktpunkter det etter vår mening burde vært flere av. Vi har gjort vårt moderne samfunn fullstendig avhengig av et økonomisk system basert på evig vekst. Som om dette var en naturlov. Økonomiske hensyn blir alltid prioritert først. Men ingenting vokser vel til himmelen?

Vi vil takke vår veileder, Even Fallan, for mange gode råd og lærerik rettleiding underveis.

Bergen, 01. mai 2022

Beata Bogdziun

Lillehammer, 01. mai 2022

Torstein Vestli

Innholdsfortegnelse

Tabelliste.....	5
Figurliste	5
Sammendrag	6
Abstract.....	7
1.0 INNLEDNING.....	8
1.1 Forskningsmodell og problemstilling	11
1.2 Oppgavens struktur	12
2.0 Kontekstuelle og regulatoriske forhold.....	13
2.1 Kontekstuelle forhold for bærekraftsrapportering	13
2.1.1 Norge.....	13
2.1.2 Baltikum.....	15
2.2 Regulatoriske forhold.....	17
2.2.1 Norge.....	17
2.2.2 Baltikum.....	18
3.0 Teori.....	21
3.1 Legitimitetsteori.....	21
3.1.1 Pragmatisk legitimitet	23
3.1.2 Kognitiv legitimitet.....	23
3.1.3 Moralsk legitimitet.....	24
3.1.4 Regulatorisk legitimitet.....	24
3.2 Hypoteseutvikling	24
3.2.1 Bærekraftsrapportering og regional tilhørighet	24
3.2.1.1 Kognitiv legitimitet.....	26
3.2.1.2 Pragmatisk legitimitet	27
3.2.1.3 Moralsk legitimitet.....	28
3.2.1.4 Regulatorisk legitimitet.....	28
3.2.2 Bærekraftsrapportering og selskapsstørrelse	29
3.2.2.1 Pragmatisk legitimitet	29
3.2.2.2 Moralsk legitimitet.....	30
3.3.3 Bærekraftsrapportering og rapporteringsplikt.....	31
3.3.3.1 Regulatorisk legitimitet.....	31
3.4 Forskningsmodell.....	33
4.0 Metode	34

4.1	Forskningsdesign	34
4.2	Populasjon og utvalg.....	35
4.3	Datainnsamling og operasjonalisering.....	37
4.3.1	Datainnsamling av avhengig variabel.....	37
4.3.2	Operasjonalisering av avhengig variabel	38
4.3.3	Datainnsamling av uavhengige variabler.....	42
4.3.4	Operasjonalisering av forklaringsvariabler.....	42
4.3.5	Operasjonalisering av kontrollvariabler.....	43
4.4	Forskningsmodell.....	45
5.0	Resultater	47
5.1	Deskriptiv statistikk	47
5.2	Korrelasjons- og regresjonsanalyse	51
5.2.1	Kontroll av multikollinearitet	51
5.2.2	Multipel regresjonsanalyse	53
6.0	Diskusjon	54
6.1	Om kvalitet.....	54
6.2	Region og rapporteringskvalitet.....	56
6.2.1	Kognitiv legitimitet.....	57
6.2.2	Pragmatisk og moralsk legitimitet	57
6.2.3	Regulatorisk legitimitet.....	59
6.2.4	Implikasjoner fra hypotese 1.....	60
6.3	Størrelse og rapporteringskvalitet.....	60
6.3.1	Moralsk legitimitet.....	61
6.3.2	Pragmatisk legitimitet	62
6.4	Rapporteringplikt og rapporteringskvalitet.....	62
6.4.1	Regulatorisk legitimitet.....	63
6.4.2	Implikasjoner til hypotese 3.....	64
6.5	Begrensninger ved oppgaven.....	65
7.0	Konklusjon og forslag til videre forskning.....	67
7.1	Forslag til videre forskning.....	68
	Litteraturliste.....	70

Tabelliste

Tabell 2.1: Sammenligning av regulatoriske forhold i Norge, Latvia, Litauen og Estland.....	19
Tabell 4.1: Operasjonalisering av kvalitetskriterier.....	40
Tabell 5.1: Diskriptiv statistikk.....	47
Tabell 5.2: Korrelasjonsmatrise.....	52
Tabell 5.3 Regresjonsanalyse.....	52

Figurliste

Figur 3.1: Forskningsmodell.....	33
Figur 4.1: Oppgavens forskningsmodell.....	46
Figur 5.1: Fordelingen av selskaper på poengskalaen for kvalitet	49
Figur 5.2: Andelen selskaper som har scoret poeng på hvert enkelt kvalitetskriterium.....	49
Figur 5.3: Andelen selskaper fra hver region som har scoret poeng på de ulike kvalitetskriteriene.....	50
Figur 5.4: Andel rapporteringspliktige selskaper som har levert rapport	51
Figur 5.5: Andel ikke-rapporteringspliktige selskaper som har levert rapport frivillig.....	51

Sammendrag

Denne masteroppgaven studerer kvaliteten på rapportering om påvirkning på det ytre miljø i 123 selskaper fra Norge og Baltikum med hjelp av legitimitetsteori. Hensikten med oppgaven er å utforske eventuelle kvalitetsforskjeller i rapporteringen mellom regionene, men også studere betydningen av selskapsstørrelse og rapporteringsplikt for rapporteringskvalitet. Ved hjelp av seks kvalitetskriterier har det vært mulig å sammenligne rapporteringskvaliteten mellom selskapene. Vi benytter en tilnærming til legitimitetsteori som deler legitimitetsbegrepet opp i fire deler; pragmatisk, kognitiv, moralsk og regulatorisk legitimitet. Tilnærmingen gir mulighet til å diskutere ulike dimensjoner av legitimitet. Oppgaven er designet som en kvantitativ tverrsnittundersøkelse. Vi utnytter innholdsanalyse for å studere årsrapporter og eksterne bærekraftsrapporter publisert for regnskapsåret 2020. Resultatene viste at norske selskaper leverer bærekraftsrapporter med høyere kvalitet enn baltiske selskaper. Store selskaper rapporterer også med høyere kvalitet, mens rapporteringsplikt ikke så ut til å ha noen betydning for kvaliteten. Oppgaven inkluderer utelukkende børsnoterte selskaper. Ettersom dette er selskaper med mye oppmerksomhet kan det stilles spørsmålsteget ved om resultatene kan generaliseres til øvrige selskaper i de to regionene. Internasjonalt samarbeid rundt problemene knyttet til klima, miljø, og natur er viktigere enn noen gang. Resultatene fra denne oppgaven kan være med på å øke forståelsen for hvordan man skal få selskaper fra ulike land til å bidra mot en bærekraftig fremtid. Studien gir et sjeldent bidrag til litteraturen om bærekraftsrapportering i østeuropeiske land. Få tidligere studier har sammenlignet rapportering fra selskaper i et vesteuropeisk land med rapportering fra østeuropeiske selskaper.

Abstract

This master's thesis studies the quality of reporting on the impact on the environment in 123 companies from Norway and the Baltics with the help of legitimacy theory. The purpose of the thesis is to explore differences in reporting quality between the regions, but also to study the significance of company size and reporting obligation for reporting quality. Using six quality criteria, it has been possible to compare the reporting quality between the companies. We use an approach to legitimacy theory that divides the concept of legitimacy into four dimensions; pragmatic, cognitive, moral and regulatory legitimacy. The approach provides an opportunity to discuss various dimensions of legitimacy. The thesis is designed as a quantitative cross-sectional survey. We utilize content analysis to study annual reports and external sustainability reports published for the financial year 2020. The results showed that Norwegian companies deliver sustainability reports of higher quality than Baltic companies. Large companies also report with higher quality, while the reporting obligation has no effect on quality. The assignment includes exclusively listed companies. As these are companies with a lot of attention, it can be questioned whether results can be generalized to other companies in the regions. International cooperation on issues of climate, environment, and nature is more important than ever. The results from this thesis can help to increase the understanding of how to get companies from different countries to contribute towards a sustainable future. The study makes a rare contribution to the literature on sustainability reporting in Eastern European countries. Few previous studies have compared reporting from companies in a Western European country with reporting from Eastern European companies.

1.0 INNLEDNING

Det er et økende antall selskaper som publiserer bærekraftsrapporter (KPMG, 2020). Forståelsen om at næringslivet må ta stilling til temaene klima og miljø virker å ha voksende oppslutning (Brown & Dillard, 2014; Deegan, 2017). I skrivende stund har FN's klimapanel nettopp publisert del tre i sjette utgave av deres klimareport. Temaet i delrapporten er løsninger på klimaproblemet. Sammen med de tidligere rapportene fra klimapanelet levner den liten tvil om alvoret i situasjonen for klodens klima og miljø.

Bærekraftsrapportering kan ses på som et informasjonsverktøy (Håbek & Wolniak, 2016). Formålet med bærekraftsrapportering er i utgangspunktet det samme som for finansiell rapportering; ressursallokering og kontroll (Fallan & Granrud, 2020). Både interne og eksterne interessenter skal ha tilgang til informasjon om selskapets positive og negative påvirkning på samfunn, mennesker og miljø. Bærekraftsrapportering blir imidlertid også brukt som strategisk verktøy av selskapene som publiserer rapporteringen (N. Brown & Deegan, 1998; Fallan, 2016).

Forskning på bærekraftsrapportering startet tilbake på 1970-tallet (Fifka, 2013). Gjennom fem tiår har forskningen økt i volum og aktualitet. I den første perioden var sosiale forhold fokuset i de fleste rapportene. Mot slutten av århundret endret fokuset seg mot miljø. I senere tid har begge temaene blitt vanlige å inkludere i bærekraftsrapportering. I litteraturen brukes mange ulike begreper for slik rapportering, som for eksempel miljørapportering, ikke-finansiell rapportering, bærekraft- og miljørapportering, ESG-rapportering, tredelt bunnlinje-rapportering, miljø-, samfunnsansvars- og bærekraftsrapportering med flere. I denne oppgaven anser vi disse som overlappende begreper, men vil i hovedsak benytte begrepene bærekraftsrapportering og ikke-finansiell rapportering.

Forhandlingene under de siste klimatoppmøtene i Glasgow og Paris viser hvor vanskelig, men også hvor viktig det er at alle verdens land bidrar for at vi skal nå 1,5-gradersmålet. Flere studier indikerer at selskaper arbeider med bærekraft på ulike måter i forskjellige land (Gjølberg, 2009; Matten & Moon, 2008). Sosiale, økonomiske, kulturelle, juridiske og politiske forskjeller er noen

av variablene som kan være med på å forklare disse ulikhetene. Derfor kan det være interessant å sammenligne rapporteringen fra forskjellige land og regioner. Medlemslandene i EU baserer sin rapportering av bærekraftsinformasjon på EUs Non-Financial Reporting Directive (NFRD). Aureli et al. (2018) viser imidlertid at NFRD blir adoptert ulikt av medlemslandene. Samtidig viser Gawęda (2021) at over halvparten av selskapene som er rapporteringspliktige innenfor kravene til NFRD ikke rapporterte bærekraftsinformasjon noen av årene mellom 2014 og 2019. Dette viser hvor vanskelig det er å få til sammenlignbar rapportering til tross for felles lovgivning på tvers av landegrensler. I et internasjonalt perspektiv eksisterer det med andre ord utfordringer knyttet til bærekraftsrapportering både i form av ulik praksis, mangel på sammenlignbarhet, og adopsjon.

Til tross for den positive økningen i antall rapporter, varierer kvaliteten. Både innenfor samme land (Mio & Venturelli, 2013), og på tvers av landegrensler (Hąbek & Wolniak, 2016). EU-kommisjonen gjennomførte en konsekvensutredning av NFRD i 2020. Denne fant blant annet at rapporteringen fra selskapene underlagt direktivet verken var tilstrekkelig relevante, sammenlignbare eller troverdige (European Commission, 2020). Alle tre sentrale rapporteringsprinsipper som er forutsetninger for god rapportering. På mer generelt grunnlag hevder Deegan (2017) at kvaliteten i bærekraftsrapporteringen ikke har forbedret seg nevneverdig i løpet av de siste 25 årene. Han gjør et poeng av at denne rapporteringen stort sett skjer på frivillig basis, til tross for noe regulering som for eksempel NFRD. I følge Deegan (2017) senker dette rapporteringskvaliteten.

I forbindelse med publiseringen av den nevnte klimarapporten til FNs klimapanel uttalte FNs generalsekretær António Guterres at enkelte regjeringer og selskaper lyver om sin innsats (Knežević, 2022). Bærekraftsrapportering kan utnyttes strategisk av selskaper for å fremstå bedre enn de er. Dette kalles gjerne "grønnvasking" (Delmas & Burbano, 2011). For å forhindre at selskaper lyver om sine aktiviteter, og grønnvasker virksomheten, trenger man kanskje strengere kvalitetskrav for rapportering av ikke-finansiell informasjon. Rapportering av høy kvalitet skal vise både negative og positive effekter av selskapets virksomhet. Derfor bør rapportering av ikke-finansiell informasjon baseres på generelle rapporteringsprinsipper på samme måte som finansiell informasjon. Som Fallan (2020, s.278) skriver: "accounting can help save the world!".

Mye av forskningen som er gjort på bærekraftsrapportering studerer amerikanske eller vesteuropeiske selskaper (Fifka, 2013). I Sentral- og Øst-Europa er studiene langt færre (Arraiano & Hategan, 2019; Horváth et al., 2017). Noen få artikler er publisert om de baltiske landene, men de fleste av disse fokuserer kun på et land av gangen (Dagiliene, 2010; Gurvitsh & Sidorova, 2012; Zumente et al., 2020). Kun svært få artikler presenterer en litteraturgjennomgang av forskningen fra Baltikum. Rudzioniene et al. (2016) er et av få eksempler. Studien går gjennom artikler publisert i Litauen. Generelt eksisterer det begrenset med forskning som sammenligner bærekraftsrapportering fra flere forskjellige land (Fifka & Drabble, 2012). Av studiene gjort i Øst-Europa er det oss bekjent kun to som sammenligner østeuropeiske selskaper med selskaper fra vestlige land (Horváth et al., 2017; Steurer & Konrad, 2009). Horváth et al. (2017) sammenligner de 50 største selskapene fra hvert av de baltiske landene, 7 andre østeuropeiske- og 2 vesteuropeiske land. Studien viste at selskaper fra de baltiske landene rapporterte mindre enn både vesteuropeiske og andre østeuropeiske selskaper. Det er et betydelig rom for å utforske i hvilken grad selskaper fra de baltiske landene rapporterer ikke-finansiell informasjon, og sammenligne disse resultatene med selskaper fra andre regioner.

Selv om Vest-Europa er en region som har fått mye oppmerksomhet av forskningen på bærekraftsrapportering (Fifka, 2013), er det gjort begrenset med studier på norske selskaper. En ikke ubetydelig andel av disse studiene har undersøkt forholdet mellom reguleringer og rapportering av bærekraftsinformasjon (Fallan, 2016; Fallan & Fallan, 2009, 2017; Vormedal & Ruud, 2009). I motsetning til store deler av litteraturen som benytter legitimitetsteori for å studere bærekraftsrapportering, har et par norske studier sett på bærekraftsrapportering blant norske selskaper i lys av innovasjon-adopsjonsteori (Fallan, 2015; Fallan & Fallan, 2007). Det er imidlertid svært få studier som har sammenlignet norske selskaper med selskaper fra andre land. Et unntak er (Halme & Huse, 1997). De sammenlignet bærekraftsrapportering blant norske selskaper med selskaper fra Sverige, Finland og Spania. Det er med andre ord behov for flere studier av bærekraftsrapportering i den norske konteksten. Spesielt er det mangel på kunnskap om hvordan norske selskaper rapporterer bærekraftsinformasjon sammenlignet med selskaper fra andre land.

1.1 Forskningsmodell og problemstilling

Denne masteroppgaven har som målsetning å bidra til og fylle deler av kunnskapsgapet som eksisterer om bærekraftsrapportering fra selskaper i de baltiske landene, selskaper i Norge, og hvordan disse rapporterer bærekraftsinformasjon sammenlignet med selskaper fra andre regioner. Gjennom en innholdsanalyse har vi sammenlignet bærekraftsrapportene til 65 baltiske selskaper notert på Nasdaq Baltic med tilsvarende rapporter fra 58 norske selskaper notert på Euronext Oslo. For å måle rapporteringskvalitet har vi utviklet seks kvalitetskriterier basert på lignende arbeid gjort av Håbek og Wolniak (2016). Kriteriene er fundert i rapporteringsprinsipper for kvalitet i rapportering gjort rede for av Global Reporting Initiativ (GRI). Prinsippene sier at informasjonen skal være nøyaktig, balansert, forståelig, sammenlignbar, verifiserbar og aktuell (GSSB, 2016).

Som nevnt innledningsvis er det ifølge FNs klimapanel liten tvil om viktigheten av arbeidet med klima og miljø. Samtidig viser tidligere studier at bærekraftsrapporteringen i de baltiske landene i større grad fokuserer på sosiale forhold og i mindre grad påvirkning på det ytre miljø, sammenlignet med vesteuropeiske selskaper (Horváth et al., 2017). For å finne ut mer om hvordan selskapene i de baltiske landene og Norge forholder seg til dette viktige temaet har vi avgrenset oppgaven til rapportering av selskapenes påvirkning på det ytre miljø. Dette gir følgende problemstilling:

Hvordan er kvaliteten på rapportering om påvirkning på det ytre miljø i norske børsnoterte selskaper sammenlignet med baltiske børsnoterte selskaper, og hva kan forklare rapporteringspraksis?

Som påpekt ovenfor er det avgjørende at flest mulig land bidrar for å nå målet om maksimalt 1,5 grader oppvarming. Samtidig ser vi at regulering på tvers av landegrenser er en utfordring, og dermed et hinder for å nå dette målet. Denne studien kan være nyttig for å forstå mer om hvorfor selskaper fra ulike regioner leverer bærekraftsrapportering av ulik kvalitet. Dette kan være til hjelp for regulerende organer som skal utarbeide retningslinjer for rapportering av ikke-finansiell informasjon. de Colle og York (2009) viser at investorer ønsker å gjøre bærekraftige

investeringer både for å påvirke bedrifter til å ta hensyn til klima og miljø, og for å investere i tråd med sine etiske verdier. Bidragene fra denne studien kan være til hjelp for investorer med en slik investeringsstrategi. Innsikt om forskjeller i rapporteringskvalitet mellom land kan øke mengden tilgjengelig informasjonen i forbindelse med investeringsbeslutninger.

1.2 Oppgavens struktur

I neste kapittel redegjør vi for kontekstuelle forhold som kan være med å påvirke rapporteringen. Her belyses samfunnsmessige og regulatoriske forhold i de to regionene. Kapittel 3 gir en gjennomgang av oppgavens teoretiske grunnlag. Her blir den firedelte legitimitetsteorien forklart. Denne sammen med tidligere forskning og relevant kontekst anvendes på problemstillingen for å utlede oppgavens hypoteser. I kapittel 4 vil forskningsmetoden bli presentert. Blant annet gjør vi her rede for hvordan rapporteringskvalitet har blitt målt ved hjelp av studiens seks kvalitetskriterier. Deretter blir forskningsresultater presentert i kapittel 5, og drøftingen av disse utledet i kapittel 6. Til slutt oppsummeres oppgaven med konklusjon og forslag til videre forskning i kapittel 7.

2.0 Kontekstuelle og regulatoriske forhold

I dette kapittelet vil vi gjøre rede for kontekstuelle forhold for bærekraftsrapportering i Norge og Baltikum. I første del diskuterer vi faktorer i samfunnet som kan påvirke rapporteringen i de to regionene. I andre del gjør vi rede for, og diskuterer kort, gjeldende regulering av ikke-finansiell rapportering i Norge og de baltiske landene, henholdsvis Litauen, Latvia og Estland. Blant annet oppsummerer vi hvilke foretak som er underlagt rapporteringsplikt, hvilken informasjon som skal oppgis i rapportene, og hvor ikke-finansiell informasjon skal rapporteres.

2.1 Kontekstuelle forhold for bærekraftsrapportering

Gjølberg (2009) sammenligner arbeid med samfunnsansvar eller corporate social responsibility (CSR) i 298 selskaper fra 20 forskjellige land. I studien konkluderer hun blant annet med at kontekstuelle og institusjonelle forhold er viktige forklaringsfaktorer for CSR. Hun nevner blant annet nasjonale, sosiale, politiske, og økonomiske institusjoner som eksempler på slike forhold. Det er nærliggende å anta at dette også spiller en rolle for bærekraftsrapportering. I det følgende vil vi derfor diskutere kontekstuelle forhold som kan påvirke arbeid med CSR og bærekraftsrapportering i landene inkludert i denne oppgaven.

2.1.1 Norge

I løpet av de siste tiårene har Norge av mange blitt oppfattet som et land som er opptatt av klima og miljø (Halme & Huse, 1997; Vormedal & Ruud, 2009). Dette til tross for landets olje- og gassindustri. Det er antageligvis ulike grunner til at Norge har fått denne statusen. For det første har Norge vært en betydelig internasjonal aktør i arbeidet for å bevare klima og miljø blant annet gjennom Norges Internasjonale Klima- og Skoginitiativ (NICFI). NICFI forvalter inntil 3 milliarder kroner årlig, og omtales som Norges viktigste internasjonale klimatiltak (Regjeringen, 2021). For eksempel er Norge gjennom NICFI verdens største bidragsyter til FNs program for å redusere avskoging i utviklingsland, kjent som REDD+ (Hermansen et al., 2017). For det andre har Norge vært et foregangsland for bærekraftige investeringer gjennom Statens Pensjonsfond Utland (Midttun et al., 2015; Vormedal & Ruud, 2009). I 2004 ble Etikkrådet for Statens

Pensjonsfond Utland etablert. Deres oppgave er å kontrollere at fondet følger retningslinjene for bærekraftig investeringer lagt av Finansdepartementet (Etikkrådet, 2021).

Ihlen og von Weltzien Hoivik (2015) går gjennom flere hundre år med historie for å nøste opp i røttene til dagens tradisjoner for samfunnsansvar, eller CSR, i Norge. Artikkelen trekker frem ulike historiske momenter ved det norske systemet for forretningsvirksomhet og politiske kultur for å forklare hvordan CSR oppfattes og praktiseres i dag. Fra et godt stykke tilbake i historien legger forfatterne vekt på den paternalistiske kulturen som eksisterte mellom arbeidsgivere og arbeidstakere. Gruvelandsbyen Røros trekkes frem som et eksempel. Her betydde gruveselskapet “alt” for lokalsamfunnet. Gruveselskapet tok for eksempel finansielt ansvar for vedlikehold av infrastruktur, kirke og skoler. Det betalte lønna til prest og lege, og sørget for husrom for de fattige og syke. Arbeidsgivere som Røros gruveselskap tok ansvar for sine arbeidere. Dette var rett og slett en tidlig form for CSR.

Man kan trekke paralleller fra den paternalistiske omsorgen arbeidsgiver hadde for arbeidstaker til et annet poeng Ihlen og von Weltzien Hoivik (2015) trekker frem. Nemlig tradisjonen med sterke fagforeninger. Den sosialdemokratiske kulturen har gitt sterke fagforeninger som fremmer samarbeid og forhindrer konflikt mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Arbeidstakeren får større innflytelse. Norske selskaper har med andre ord gjennom lang tid blitt godt vant til tett kontakt med sine interessenter. Selv om man ikke før nylig har begynt å bruke begreper som CSR, bærekraftsrapportering, legitimitet og interessenter har det norske systemet for forretningsvirksomhet likevel håndtert slike problemstillinger i svært lang tid.

Det tette samarbeidet med interessenter kan også ses i sammenheng med et tredje poeng fra Ihlen og von Weltzien Hoivik (2015). Kulturen for samarbeid og forhandlinger med interessentene forsterkes antageligvis av den lave maktavstanden man har i Norge. Forfatterne trekker argumentasjonen helt tilbake til førindustriell tid da Norge jevnt over var et fattig land med svært få rike mennesker. De mener dette var starten på det egalitære samfunnet man fremdeles har. I dag kan vi se dette blant annet ved hjelp av Hofstedes kulturelle dimensjoner der Norge scorer lavt på dimensjonen maktavstand (Hofstede Insights, 2022). Ihlen og von Weltzien Hoivik (2015) hevder egalitarismen i Norge påvirker hvordan man oppfatter CSR. Man kan blant annet

argumentere for at denne tanken om likhet og like muligheter styrker interessentenes muligheter til å fremme sin mening og påvirke samfunn og selskaper.

Matten og Moon (2008) trekker et skille mellom eksplisitt og implisitt CSR. De argumenterer for at eksplisitt CSR bygger på markedsmekanismer og forventninger fra interessenter. Eksplisitt CSR handler om strategi, og sees på som et verktøy for å skape legitimitet og økonomisk prestasjon. Implisitt CSR, derimot, motiveres av verdier og normer i samfunnet som sier at alle aktører har et ansvar for samfunnets felles interesser. Innenfor denne retningen kommer CSR initiativer som en konsekvens av forventninger samfunnet har til at selskaper skal bidra til fellesskapet. Med utgangspunkt i diskusjonen ovenfor med momenter fra Ihlen og von Weltzien Hoivik (2015) kan man hevde at implisitt CSR er av relativt stor betydning i Norge. I motsetning kan man tenke seg at et land som for eksempel USA har et større innslag av eksplisitt CSR.

Til tross for redegjørelsen av fordelaktige kulturelle og samfunnsmessige forhold for samfunnsansvar eller CSR ovenfor, kan det likevel diskuteres om den norske konteksten fremmer bærekraftsrapportering. For eksempel viste en undersøkelse gjort av Buckley et al., (2017), som inkluderte 10 000 respondenter fra 10 forskjellige europeiske land, at nordmenn var blant folkeslagene som i minst grad trodde at klimaendringene er menneskeskapt. Respondentene ble blant annet også spurt om hvor bekymret de var for en rekke miljøproblemer. Igjen kom nordmenn ut blant de som var minst bekymret. Vormedal og Ruud (2009) argumenterer for at det egentlig er svært få faktorer i det norske samfunnet som skulle tilsi at norske selskaper skal levere god bærekraftsrapportering. De viser blant annet til at presset fra befolkningen om at selskaper skal implementere samfunnsansvar i virksomheten er lav sammenlignet med andre land. Videre hevder de at norsk media i for liten grad har vært opptatt av samfunnsansvar og bærekraftsrapportering. Sett i forhold til sammenlignbare land som Storbritannia og USA har det, ifølge forfatterne, blitt publisert lang færre nyhetsartikler om disse temaene i Norge.

2.1.2 Baltikum

I Litauen, Latvia og Estland er arbeidet med CSR fortsatt i en tidlig fase. Ifølge Žukauskas et al., (2018) var offentlig selvbevissthet, forretningsrelasjoner og tradisjoner i de baltiske landene lenge preget av den sovjetiske ideologien. I perioden med kapitalisme som fulgte etter

Sovjetunionens fall ble det avdekket at landene hadde lite kunnskap innenfor følgende områder: *“sosial dialog, aksept av forskjellige meninger, ulike sosiale og nasjonale interesser, og grunnleggende kunnskap om demokrati”* [forfatters oversettelse] (Žukauskas et al., 2018).

I perioden 2004-2005 ble det gjennomført en undersøkelse hvor bedriftsledere av selskaper i privat sektor i Estland, Latvia og Litauen kom med sine synspunkter rundt CSR (Mazurkiewicz et al., 2005). Ifølge bedriftsledere er de største fordelene med CSR: virksomhetens bærekraft, konkurransefordel, bedre overholdelse av regelverket, ansattes lojalitet, økning av produktivitet, bedre omdømme, økt synlighet og bevaring av miljø og andre immaterielle fordeler (Mazurkiewicz et al., 2005). Bedriftsledere fra de tre landene hadde en ganske lik mening om hvilke barrierer som eksisterer for innføring av CSR aktiviteter. Daglige økonomiske utfordringer og høye skatter, totale kostnader i forbindelse med CSR-prosjekter, mangel på skatteinsentiver, mangel på passende CSR regulering og statlig engasjement, kulturelle forskjeller, og motstand fra ledere og ansatte ble trukket fram som de viktigste barrierene.

Žukauskas et al. (2018) har undersøkt trender av CSR-utvikling i de baltiske landene. De viste at begrepet samfunnsansvar ikke er tilstrekkelig forstått i litauisk næringsliv. Et eksempel på dette kan være at ledere av 47 % av små og mellomstore bedrifter ikke hadde kjennskap til begrepets betydning. En annen mulig grunn til at implementering av CSR stadig blir hindret er ifølge studien at bedriftsledere ikke innser at samfunnsansvar er noe som kan ha en positiv effekt på deres virksomhet, for eksempel gi større selskapsverdi og langsiktig fortjeneste. Et tredje hinder for implementering av CSR er økning i kostnader. Dette fører til at ledere av små og mellomstore virksomheter har en negativ holdning til CSR-praksis. Samtidig har de fleste ledere en oppfatning av at det er staten som er ansvarlig for problemer relatert til samfunnsansvar (Fifka, 2013; Žukauskas et al., 2018).

Žukauskas et al. (2018) sammenligner utvikling av CSR i Litauen og andre land. De viser at hovedforskjellen ligger i at litauiske virksomheter ikke blir utsatt for nok press fra samfunnet. Virksomheter følger press knyttet til CSR i mye høyere grad fra sine utenlandske partnere enn fra samfunnet de selv opererer i. Ifølge Žukauskas et al. (2018) er holdningen i samfunnet i stor grad like i Litauen, Latvia og Estland. I Latvia og Estland, på lik linje med Litauen, er forståelsen

for, og bruken av, CSR i et tidlig utviklingsstadium. Forfatterne viste i undersøkelsen at kun 20% av latviske selskaper forstod betydning av CSR. Selv om Estland har hatt en mer aktiv tilnærming til CSR, er det også her fortsatt en del utfordringer med tanke på utvikling av samfunnsansvar i virksomhetene.

2.2 Regulatoriske forhold

2.2.1 Norge

Norge var tidlig ut med lov om rapportering om påvirkning på det ytre miljø. Regnskapsloven og Aksjeloven regulerte slike forhold allerede fra 1989 (Fallan & Fallan, 2009). I dag reguleres ikke-finansiell rapportering av Regnskapsloven § 3-3a og § 3-3c. I henhold til gjeldende lovverket er store foretak pålagt å rapportere om samfunnsansvar. For regnskapsåret 2020, som er aktuelt for denne oppgaven, skulle selskaper ifølge Regnskapslovens § 3-3c opplyse om hvordan de vurderer sin innvirkning på *“miljø, sosiale forhold, arbeidsmiljø, likestilling og ikke-diskriminering, overholdelse av menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser”* (Regnskapsloven, 1998). Kort oppsummert skulle rapporteringen blant annet inneholde en beskrivelse av foretakets forretningsmodell, en beskrivelse av foretakets retningslinjer for håndtering av ovennevnte forhold, virkningene av disse retningslinjene, og vesentlig risiko knyttet til foretakets virksomhet. Hvis det er relevant skal det opplyses om forretningsforbindelser, produkter eller tjenester som kan forventes å ha negativ påvirkning på ovennevnte forhold (Regnskapsloven, 1998). Regnskapslovens § 3-3a omfatter noen flere selskaper da også selskaper som ikke regnes som små er underlagt denne bestemmelsen. § 3-3a sier i hovedsak at *“Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten [...] som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø”* (Regnskapsloven, 1998). § 3-3a konkretiseres ytterligere i Norsk Regnskapsstandard 16 (NRS 16) om årsberetning (Norsk Regnskapsstiftelse, 2019). Her spesifiseres det hvilke forhold som kan være sentrale med hensyn til påvirkning av det ytre miljø, og hva som bør vurderes for at disse skal kunne regnes som ikke ubetydelige.

Ikke-finansiell rapportering skal publiseres i årsberetningen, eller i et annet dokument som er offentlig tilgjengelig (Regnskapsloven, 1998). Tabell 2.1 oppsummerer de viktigste kravene til ikke-finansiell rapportering i Norge.

2.2.2 Baltikum

Litauen, Latvia og Estland har siden 2004 vært medlemmer i EU. For regnskapsåret 2020 var offentliggjøring av ikke-finansiell informasjon i de baltiske landene regulert av EU-direktiv 2014/95/EU kjent som Non-Financial Reporting Directive (NFRD). NFRD stiller krav til at foretak, som er definert som store og av allmenn interesse, presenterer informasjon som gjør det mulig å forstå selskapets utvikling, prestasjon og aktiviteter i forbindelse med “*miljø-, sosiale- og arbeidstakerrelaterte forhold, respekt for menneskerettigheter, anti-korrupsjon og bestikkelser*” [forfatters oversettelse] (NFRD, 2014). Latvia, Litauen og Estland, i likhet med Norge, skal publisere ikke-finansiell rapportering i årsberetning, eller annet offentlig dokument. Kort oppsummert skal rapporteringen blant annet inneholde en kort beskrivelse av foretakets forretningsmodell, en beskrivelse av retningslinjene for å håndtere ovennevnte forhold, resultatet av disse retningslinjene, risiko knyttet til foretakets virksomhet, forretningsforbindelser, produkter eller tjenester som kan påvirke ovennevnte forhold negativt, og ikke-finansielle resultatindikatorer som er relevante for den aktuelle virksomheten (NFRD, 2014).

EU Kommissjonen har publisert retningslinjer for ikke-finansiell rapportering (European Commission, 2017), som et hjelpemiddel for å sikre at rapporteringen skal være mest mulig konsistent og sammenlignbar. Retningslinjene er kun av anbefalt karakter, og er i samsvar med mange andre rammeverk som brukes for rapportering av ikke-finansiell informasjon (Korca & Costa, 2021). Tabell 2.1 oppsummerer de viktigste kravene til ikke-finansiell rapportering i de baltiske landene.

Norge	Latvia	Litauen	Estland
Hvilke selskaper er rapporteringspliktige?			
<p>§ 3-3c:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Allmennaksjeselskaper ○ Regnskapspliktige selskaper hvis aksjer, andeler, grunnfondsbevis eller obligasjoner noteres på børs, autorisert markeds plass eller tilsvarende regulert marked i utlandet, eller ○ Andre regnskapspliktige dersom det er fastsatt i forskrift gitt av departementet <p>§ 3-3a:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Selskaper nevnt i § 3-3c: ○ Store foretak som ikke faller inn under ovennevnte punkter, og som på balansedagen er høyere enn (oppfyller 2 av 3 vilkår): salgsinntekter 70 mil. kr, balansesum 35 mill. kr og gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk. 	<p><u>Foretak av allmenn interesse:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Børsnoterte selskaper ○ Forsikring og gjenforsikringsforetak ○ Finansinstitusjoner <p><u>Andre krav:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Over 500 ansatte <p>og:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Netto omsetning over 40 mill. EUR; eller balansesum over mil.20 EUR 	<p><u>Foretak av allmenn interesse:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Banker og den sentrale kredittforeningen ○ Kredittforeninger som overstiger økonomiske krav 2 år på rad ○ Pensjonsfond ○ Store offentlige eller private aksjeselskap som eies av staten og/eller en kommune ○ Børsnoterte selskaper ○ Forsikring- og gjenforsikringsforetak ○ Investeringsforetak ○ Verdipapirsentral ○ Meglerselskap ○ Forvaltningsselskaper <p><u>Andre krav:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Over 500 ansatte <p>og:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Netto omsetning over 40 mill. EUR; eller balansesum over mil.20 EUR 	<p><u>Foretak av allmenn interesse:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Børsnoterte selskaper ○ Kredittforetak ○ Forsikringsforetak <p><u>Andre krav:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Over 500 ansatte
Hva slags ikke-finansiell informasjon skal være inkludert?			
<p>§ 3-3c:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Miljø ○ Sosiale forhold ○ Overholdelse av menneskerettigheter ○ Korrupsjon og anti-bestikkelser <p>§ 3-3a:</p> <p>Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten [...] som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Miljø ○ Sosiale forhold ○ Overholdelse av menneskerettigheter ○ Korrupsjon og antibestikkelser 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Miljø ○ Sosiale forhold ○ Overholdelse av menneskerettigheter ○ Korrupsjon og anti-bestikkelser 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Prestasjon innenfor miljø ○ Sosiale forhold ○ Prestasjon innenfor overholdelse av menneskerettigheter ○ Korrupsjon og anti-bestikkelser
Hvor publiseres ikke-finansiell informasjon?			
<ul style="list-style-type: none"> ○ Årsberetning eller et annet offentlig tilgjengelig dokument 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Årsberetning, eller ○ En egen rapport publisert i tillegg til årsberetningen ○ Årsberetning for et konsern 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Årsrapport ○ Egen rapport publisert innen 3 måneder etter regnskapsårets siste dag, og publisert på foretakets hjemmeside, og referert til i årsrapporten 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Årsberetning
Hvilke lover regulerer ikke-finansiell rapportering?			
Accounting Act – Regnskapsloven	Financial Instruments Market Law - <i>Finanšu instrumentu tirgus likums</i>	Law on the Financial Reporting of Enterprises - <i>Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas</i>	Accounting Act - <i>Raamatupidamise seadus</i>

Tabell 2.1: Sammenligning av regulatoriske forhold i Norge, Latvia, Litauen og Estland (GRI & CSR Europe, 2017; Regnskapsloven, 1998)

Som vi ser fra denne korte gjennomgangen av reguleringene i de to regionene ovenfor og tabell 2.1 ligger det norske lovverket relativt tett opptil reguleringene gitt i NFRD. For regnskapsåret 2020 stiller reguleringen i begge regioner krav til rapportering om de samme temaene og nesten det samme innholdet. De skiller seg likevel fra hverandre på noen punkter. Den norske reguleringen for 2020 mangler kravet om opplysning om ikke-finansielle resultatindikatorer. Imidlertid omfatter den norske reguleringen flere selskaper. Både fordi § 3-3c ikke stiller krav til antall ansatte slik som NFRD, men også fordi § 3-3a utvider reguleringen til alle selskaper som ikke er små. § 3-3a omfatter med andre ord flere selskaper enn § 3-3c. Som nevnt blir § 3-3a konkretisert i NRS 16. Her gis det blant annet retningslinjer for hvilke forhold selskapene bør vurdere kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning av det ytre miljø. Selv om det eksisterer enkelte forskjeller i reguleringene mellom de to regionene er de antageligvis ikke av veldig store betydning. I forbindelse med denne studien kan vi anta at forskjeller i regelverket har begrenset betydning for eventuelle forskjeller i rapporteringskvalitet mellom regionene.

3.0 Teori

I dette kapittelet vil vi først gjøre rede for legitimitetsteori, og de fire dimensjoner som utledes av denne. Denne utgjør det teoretiske fundamentet i oppgaven. Deretter vil vi ved hjelp av nevnte legitimitetsteori og annen relevant litteratur argumentere for studiens hypoteser. Til slutt oppsummerer vi kapittelet med oppgavens forskningsmodell.

3.1 Legitimitetsteori

«Legitimacy is a generalized perception or assumption that the actions of an entity are desirable, proper, or appropriate within some socially constructed system of norms, values, beliefs, and definitions» (Suchman, 1995, s. 574).

Ifølge legitimitetsteori prøver organisasjoner å unngå at deres handlinger skal føre til ugunstige endringer i samfunnets sosiale oppfatning av virksomheten. Av den grunn, kan organisasjoner være interessert i å tilpasse seg, eller å forsøke på en rekke ulike måter å endre de sosiale oppfatningene og forventningene (O'Donovan, 2002). O'Donovan beskriver organisasjoner som sosiale skapninger, og påpeker at deres eksistens er avhengig av at samfunnet er villig til fortsette å la organisasjonene operere. Som en følge av dette er det derfor foreslått at bærekraftsrapportering kan brukes som strategi for å øke selskapets legitimitet (Neu et al., 1998).

Deegan et al. (2002) hevder legitimitetsteori virker å være det mest brukte teoretiske grunnlaget i litteraturen om bærekraftsrapportering for å forklare organisasjoners offentliggjøring av sosial og miljømessig informasjon. Konseptet *sosial kontrakt* er et betydningsfullt innen legitimitetsteori, og brukes for å undersøke forholdet mellom samfunnet og virksomhetene (Deegan et al., 2000). Selv om hovedformålet til organisasjoner er å skape fortjeneste, har de også en moralsk forpliktelse til å drive på en sosialt ansvarlig måte (O'Donovan, 2002). Legitimitetsteori basert på *sosial kontrakt* handler om at organisasjoner vil vise at de forsøker å etterkomme samfunnets forventninger. Hvis den sosiale kontrakten ikke blir fulgt, kan konsekvensene være skadelig for organisasjonen (Deegan et al., 2002), og vil føre til at samfunnets ikke lenger oppfatter

organisasjonen som legitim (Deegan et al., 2000). Å publisere bærekraftsrapport kan være et eksempel på hvordan organisasjoner kan opprettholde den sosiale kontrakten, og dermed også legitimitet.

Det er viktig å legge merke til at samfunnets forventninger kan endre seg over tid. For å opprettholde legitimitet, må organisasjoner være raske til å reagere på endringer i samfunnet de opererer i. Organisasjoner som tidligere var akseptert som legitime kan miste sin legitimitet hvis de ikke tilpasser sine aktiviteter til endringer i samfunnets forventninger (Deegan et al., 2002).

Samfunnet har visse forventninger til hvordan organisasjoner skal opptre, som diskutert ovenfor. Når den faktiske atferden, eller den oppfattede atferden, ikke er i samsvar med samfunnets forventninger oppstår det et legitimitetsgap (Milne & Patten, 2002). Legitimitetsgap kan oppstå når samfunnet endrer sine forventninger til en organisasjon. Grunnen til det kan være en hendelse som plutselig blir kjent for samfunnet, eller som følge av at samfunnet gradvis ble bevisst på at visse handlinger ikke er akseptable (Milne & Patten, 2002). Organisasjoner som oppdager at det har oppstått et legitimitetsgap på grunn av deres handlinger, vil kunne få et behov for å ta i bruk strategier og tiltak som vil hjelpe å endre samfunnets oppfatninger (Deegan, 2002). En måte å formidle endring på er gjennom regnskap og rapportering. Ifølge Deegan et al. (2002), er legitimering av organisasjons virksomhet en av funksjonene til regnskap og rapportering. Bærekraftsrapportering er et virkemiddel ledelsen kan bruke i sin kommunikasjonsstrategi mot offentligheten. Å opplyse samfunnet og andre interessenter om sine sosiale- og miljømessige handlinger og aktiviteter kan gi organisasjoner visse fordeler. Slike fordeler er for eksempel å forbedre organisasjonens omdømme og hindre negativ oppmerksomhet fra interesseorganisasjoner (O'Donovan, 2002).

Som vi har vært inne på er legitimitetsteori en mye benyttet teori i litteraturen om bærekraftsrapportering (Deegan et al., 2002). Til tross for dette er den ikke fri for kritikk. Fallan (2016) oppsummerer noe av denne kritikken knyttet til teoriens begrensede evne til å forklare kun deler av fenomenet bærekraftsrapportering. Han viser til at de fleste studiene som gjennomføres på dette feltet bruker legitimitet som et enkelt konsept. Som Fallan (2016) skriver er det imidlertid mulig at ulike typer legitimitet fører til ulike forklaringer for rapportering. For

eksempel eksisterer det mange ulike kontekstuelle forhold som kan påvirke bærekraftsrapportering i Norge. Noen av disse kan være med på øke legitimitetsrisikoen, andre kan senke den. Ser man på legitimitet som et enkelt begrep mister man mulighetene til å diskutere disse nyansene. Ulike typer legitimitet kan med andre ord både virke i samme retning, men også motsatt av hverandre (Suchman, 1995).

Med bakgrunn i denne kritikken benytter vi her en firedelt legitimitetsteori utviklet av (Fallan, 2016). Denne deler legitimitetsbegrepet inn i fire dimensjoner; pragmatisk, kognitiv, moralsk og regulatorisk legitimitet. Dette gir oss muligheten til å diskutere ulike nyanser og forklaringer av resultatene i oppgaven.

3.1.1 Pragmatisk legitimitet

Pragmatisk legitimitet gjelder interessenter som er direkte berørt av organisasjonens aktiviteter, for eksempel arbeidstakere. For at en organisasjon skal bli oppfattet som legitim, må den kunne møte kravene til disse interessentene (Suchman, 1995). Innenfor bærekraftsrapportering tar pragmatisk legitimitet utgangspunkt i at selskaper vil rapportere informasjon som for eksempel er etterspurt av eiere eller investorer. I tilfeller hvor investorene ikke får informasjon som de krever oppstår det et pragmatisk legitimitetsgap. Interessentene kan ha behov for informasjon publisert i bærekraftsrapporter, uavhengig av om selskapet er rapporteringspliktige eller ikke (Fallan, 2016).

3.1.2 Kognitiv legitimitet

I motsetning til pragmatisk legitimitet som fokuserer på interessentenes evaluering av om organisasjonens aktiviteter gavner dem selv, tar kognitiv legitimitet utgangspunkt i interessentenes oppfatning av om organisasjonen er nødvendig. Organisasjoner blir akseptert fordi de regnes som nødvendige, uunngåelige eller “tatt for gitt” i samfunnet (Suchman, 1995). Et sykehus vil for eksempel oppfattes som en nødvendig organisasjon. Hvis et selskap forurenses svært mye vil kanskje samfunnet ta det for gitt at dette selskapet publiserer bærekraftsrapport sett i lys av kognitiv legitimitetsteori. Bærekraftsrapporter levert i forbindelse med kognitiv legitimitetsteori regnes som viktige og nødvendige i samfunnet (Fallan, 2016).

3.1.3 Moralsk legitimitet

I motsetning til pragmatisk legitimitet, der direkte berørte interessenter ønsker at organisasjoners aktiviteter skal komme dem selv til gode, fokuserer moralsk legitimitet på at organisasjoner «gjør det rette» basert på verdier og normer hos alle interessentene i samfunnet. Å gjøre «det rette» innebærer ofte at aktivitetene til en organisasjon fremmer velferd i samfunnet, i tråd med interessentenes verdier (Suchman, 1995). Innenfor bærekraftsrapportering, tar teorien utgangspunkt i at selskaper rapporterer fordi det er rett å gjøre. I lys av moralsk legitimitetsteori bør selskapene føle seg moralsk forpliktet til å rapportere, uansett om de er underlagt rapporteringsplikt eller ikke. Manglende rapportering vil føre til økt moralsk legitimitetsrisiko (Fallan, 2016).

3.1.4 Regulatorisk legitimitet

For at organisasjonene skal oppnå regulatorisk legitimitet, må de svare på forventninger fra myndigheter og andre interessenter ved å følge gjeldende regler, forskrifter og standarder (Zimmerman & Zeitz, 2002). Unnlattelse fra å følge ovennevnte krav vil føre til sanksjoner fra de regulatoriske systemene. Innenfor bærekraftsrapportering er regulatorisk legitimitet knyttet til regulering og lovkrav til slik rapportering. Ved mislighold av reguleringene er rapporteringspliktige selskaper utsatt for regulatorisk legitimitetsrisiko (Fallan, 2016). Med andre ord er det kun rapporteringspliktige selskaper som risikerer å bli oppfattet som ikke-legitime på grunn av manglende overholdelse av bærekraftsrapportering (Fallan, 2016).

3.2 Hypoteseutvikling

3.2.1 Bærekraftsrapportering og regional tilhørighet

I en omfattende litteraturgjennomgang og meta-analyse undersøkte Fifka (2013) blant annet hvilke forklaringsvariabler som påvirker bærekraftsrapportering. Studien tok for seg 186 forskningsartikler fra hele verden. Funnene pekte på flere faktorer som spiller en avgjørende rolle for rapportering. Land eller regional tilhørighet var en forklaringsvariabel som viste seg å være betydningsfull. 23 % av artiklene tok for seg regional tilhørighet som forklaringsvariabel, og samtlige av disse viste en positiv korrelasjon mellom faktorer relatert til region og

bærekraftsrapportering. I motsetning til de fleste andre forklaringsvariablene inkludert i studien virket regional tilhørighet å være like viktig i alle deler av verden.

Vi vil trekke frem et par eksempler på studier som har vist at det eksisterer en forskjell i rapportering mellom land som kan knyttes til regional tilhørighet. Ferri (2017) sammenligner bærekraftsrapportering fra 150 selskaper fra tre land (USA, Brasil og Italia) i lys av institusjonell teori. Gjennom en innholdsanalyse av rapportene vurderte hun i hvilken grad ulike kategorier av innhold var inkludert. Resultatene viste at det var en tydelig sammenheng mellom institusjonell kontekst og bærekraftsrapportering. Med andre ord kunne innholdet i bærekraftsrapporteringen blant annet forklares med hvilket land rapporten kom fra.

I en annen studie sammenlignet Adams et al. (1998) også 150 bærekraftsrapporter fra seks forskjellige vest-europeiske land (Tyskland, Storbritannia, Sverige, Frankrike, Nederland og Sveits). Ved hjelp av innholdsanalyse fant forfatterne blant annet at det var forskjell i hvordan selskapene fra de ulike landene rapporterte. Den samme studien fant også at selskapsstørrelse og bransjetilhørighet påvirket rapporteringen. Ved å kontrollere for disse variablene kunne forfatterne likevel konkludere med at forskjellen i rapporteringen man så mellom landene kunne forklares med regional tilhørighet.

Aureli et al. (2018) belyser en annen side av saken. De undersøkte om det fantes forskjeller i hvordan EUs medlemsland adopterte retningslinjene i NFRD i nasjonal lovgivning. Studien sammenlignet lovtekster fra Frankrike, Storbritannia og Italia. De fant at adopsjonen var samstemt på enkelte områder, men også i mange tilfeller sprikende. Som forfatterne av studien argumenter for, er blant annet målsetningen med felles internasjonale retningslinjer, som NFRD, å skape mest mulig sammenlignbar rapporteringspraksis. Forskjellene i adopsjon av lovverket som kommer frem i studien er imidlertid såpass store at forfatterne stiller spørsmålsteget ved om de er til hinder for denne målsetningen. Det er nærliggende å tro at faktisk rapportering i ulike land, målt i enten mengde, innhold eller kvalitet, vil variere når ikke lovverket adopteres likt. Det virker å være vanskelig og lykkes med internasjonal regulering.

Studiene presentert i avsnittene ovenfor indikerer at det er grunn til å tro at man kan forvente en forskjell i rapportering mellom ulike regioner. I de følgende avsnittene argumenterer vi for hvilken forskjell vi forventer å finne mellom Norge og Baltikum.

Det er gjort lite forskning på bærekraftsrapportering i de baltiske landene, men også i Øst-Europa generelt (Arraiano & Hategan, 2019; Horváth et al., 2017; Rudzioniene et al., 2016; Zumente et al., 2020). En betydelig større del av litteraturen fokuserer på vestlige land. Noen studier av baltiske selskaper er likevel gjennomført. Horváth et al. (2017) viser i deres studie at de baltiske landene rapporterer betydelig mindre i antall sider sammenlignet med vesteuropeiske land og andre land fra Sentral- og Øst-Europa. Studien viste også at de baltiske selskapene i større grad fokuserte på sosiale forhold i sine bærekraftsrapporter. Dette i motsetning til vesteuropeiske land som fokuserte mer på påvirkning på det ytre miljø. Andre østeuropeiske land hadde også et høyere fokus på påvirkning på det ytre miljø sammenlignet med Baltikum. Disse funnene støttes av Zumente et al. (2020) som viser at innhold knyttet til påvirkning på det ytre miljø bevilges minst plass i rapportene til baltiske selskaper. Dette er interessante funn for oss da vår oppgave begrenser seg til å studere nettopp påvirkning på det ytre miljø. En annen studie av Arraiano & Hategan (2019) viser også hvordan de baltiske landene leverer dårligere enn flere av sine naboland. Estland, Latvia og Litauen er i følge artikkelen blant landene hvor færrest selskaper leverer bærekraftsrapport i Sentral- og Øst-Europa. Studiene oppsummert i dette avsnittet indikerer lav legitimitetsrisiko knyttet til bærekraftsrapportering i de baltiske landene. I det følgende vil vi se på hvilke dimensjoner av legitimitetsteori som kan forklare dette.

3.2.1.1 Kognitiv legitimitet

Som vi så i kapittel 2.1 konkluderer Gjølberg (2009) blant annet med at kontekstuelle og institusjonelle faktorer er viktige forklaringsvariabler for samfunnsansvar. I den tidligere nevnte studien av Ferri (2017) viser resultatene det samme. Hun finner at institusjonell kontekst har en påvirkning på bærekraftsrapportering. Vi så i kapittel 2.1 at det er forskjeller i de kontekstuelle forholdene mellom regionene Norge og Baltikum. Som ovennevnte studier indikerer, kan dette tyde på at bærekraftsrapporteringen i de to regionene også vil skille seg fra hverandre. Basert på argumentene i kapittel 2.1 virket det som de norske kontekstuelle forholdene er bedre egnet for bærekraftsrapportering av høy kvalitet enn i Baltikum. Vi kan anta at kognitiv legitimitetsrisiko

vil være høyere i Norge på grunn av disse kontekstuelle forholdene. På samme måte som at tilnærmingen med implisitt CSR påvirker hva som anses som det rette å gjøre, vil vi påstå at fenomenet implisitt CSR i større grad fører til at norske interessenter tar det for gitt at selskaper rapporterer. Hvis forventningen om rapportering er integrert i samfunnets normer og verdier vil det sannsynlig oppfattes som en selvfølge for publikum at selskapene rapporterer med høy kvalitet. I Baltikum, derimot, virket det ikke som rapportering av høy kvalitet var noen selvfølge. Vi så blant annet at mange anså samfunnsansvar for å være statens ansvarsområdet, noe som muligens er holdninger som henger igjen etter landenes tid under sovjetisk styre.

EUs NFRD som er grunnlaget for regulering av ikke-finansiell informasjon blant annet i Baltikum er relativt nytt. Direktivet ble innført i 2014, og var ikke gjeldende før regnskapsåret 2017 (NFRD, 2014), selv om det naturligvis var mulig for selskaper å implementere rapporteringen frivillig før dette. I motsetning er Norge et av de første landene som innførte lov om rapportering på sosiale forhold. Allerede så tidlig som i 1989 kom den første loven om rapportering om påvirkning av det ytre miljø (Fallan & Fallan, 2009). I motsetning til de baltiske landene har Norge derfor en lang tradisjon for regulering av ikke-finansiell rapportering. Siden Norge har hatt en regulering av ikke-finansiell rapportering over lang tid kan det tenkes at den kognitive legitimitetsrisikoen er større enn i Baltikum fordi publikum i større grad tar det for gitt at selskapene skal rapportere slik informasjon.

3.2.1.2 Pragmatisk legitimitet

Freundlieb og Teuteberg (2013) hevder at interessenter fra ulike regioner har ulike forventninger til bærekraftsrapportering. Dette er i tråd med studiene vi tidligere har nevnt som viser at regional tilhørighet påvirker rapportering, og kan antageligvis anses som en av flere forklaringer på hvorfor man finner slike regionale forskjeller. Basert på diskusjonen om kontekstuelle forhold i kapittel 2.1 vil vi anta at interessentene i Norge har høyere forventninger til kvaliteten på rapportering enn interessentene i Baltikum sett i lys av pragmatisk legitimitet.

Vi forventer at det eksisterer en høyere pragmatisk legitimitetsrisiko i Norge da direkte berørte interessenter, som for eksempel arbeidstakere, muligens har høyere forventninger enn i Baltikum. Som vi så i kapittel 2.1 har Norge en lang historie hvor arbeidsgiver har tatt hensyn til,

og samarbeidet med arbeidstaker. I Baltikum viste Žukauskas et al. (2018) i motsetning at landene manglet kunnskap innenfor sosial dialog, aksept av ulike meninger og demokrati. Slike kunnskapsmangler kan trolig hemme selskapenes evne til å samarbeide med direkte berørte interessenter, som for eksempel arbeidstakere.

3.2.1.3 Moralsk legitimitet

Som vi så i avsnittet ovenfor hevder Freundlieb og Teuteberg (2013) at interessenter fra ulike regioner har ulike forventninger. Basert på dette kan vi muligens forvente en høyere moralsk legitimitetsrisiko i Norge enn i Baltikum. Som vi så i kapittel 2.1 kan det virke som fenomenet implisitt CSR har stor betydning i Norge. Dette vil i så fall bety at verdier og normer som ligger i samfunnet stiller forventninger til rapportering. Dette indikerer også at interessenter som ikke er direkte berørt vil forvente rapportering av høy kvalitet fordi slik rapportering anses som det rette av selskapene å gjøre. I Baltikum så vi motsatte tendenser. Her argumenterte litteraturen for at en av hindrene for utviklingen av CSR i regionen nettopp var mangel på press mot selskapene fra samfunnet.

3.2.1.4 Regulatorisk legitimitet

Som vi så i kapittel 2 er lovgivningen for rapportering av bærekraftsinformasjon relativ lik i Norge og Baltikum. Det eksisterer imidlertid enkelte forskjeller. Til tross for at innholdskravene i lovgivningen i de to regionene er like på de fleste punkter manglet den norske regnskapsloven, i motsetning til NFRD, regel om inkludering av *resultatindikator som er relevant for foretakets virksomhet* for regnskapsåret 2020. Siden dataene i denne oppgaven er hentet fra regnskapsåret 2020 kan dette indikere at baltiske selskapene opplevde noe høyere regulatorisk legitimitetsrisiko. Denne forskjellen er imidlertid svært liten. Norske selskaper er dessuten underlagt retningslinjer i NRS 16 som konkretiserer bestemmelsene i regnskapsloven § 3-3a, noe som ytterligere kan være med på å redusere denne lille forskjellen i regulatorisk legitimitetsrisiko.

Den norske reguleringen omfatter langt flere selskaper enn bestemmelsene i NFRD, da sistnevnte kun gjelder for selskaper med flere enn 500 ansatte. På gruppenivå vil dette bety at de baltiske selskapene har langt lavere regulatorisk legitimitetsrisiko. I denne oppgaven kontrollerer vi

imidlertid for størrelse og rapporteringsplikt. Vi kan derfor se bort i fra denne forskjellen i reguleringen.

På bakgrunn av argumentene presentert delkapitlene ovenfor er hypotese 1 formulert som følger:

Hypotese 1: Vi forventer at norske selskaper rapporterer bærekraftsinformasjon med høyere kvalitet enn selskaper fra Baltikum.

3.2.2 Bærekraftsrapportering og selskapsstørrelse

Det eksisterer en relativ bred konsensus i litteraturen om at selskapsstørrelse har betydning for bærekraftsrapportering (Fifka, 2013). 40 % av alle de 186 artiklene som ble analysert av (Fifka, 2013) inkluderte størrelse som forklaringsvariabel. 87 % av disse fant en signifikant sammenheng mellom størrelse og bærekraftsrapportering. Resultatene virker å være konsise over hele verden, med unntak av Sørøst-Asia hvor kun 50 % av de aktuelle artiklene viste en sammenheng. I en tidligere nevnt studie av Adams et al. (1998) viste resultatene en tydelig sammenheng mellom størrelse og bærekraftsrapportering fra 150 selskaper i 6 vesteuropeiske land. Forskerne delte opp selskapene i fire kvartiler basert på størrelse. De minste selskapene i den første kvartilen rapporterte minst, deretter kom selskapene i kvartil to og tre, mens de største selskapene i kvartil fire rapporterte mest. Med andre ord eksisterer det ikke bare en forskjell mellom liten og stor, men rapporteringsmengden øker også gradvis sammen med størrelsen. Lignende studier har funnet tilsvarende resultater (Brammer & Pavelin, 2008; Cerin, 2002; Gray et al., 1995, 2001; Sinclair & Walton, 2003)

3.2.2.1 Pragmatisk legitimitet

I sin artikkel argumenterer Brammer og Pavelin (2008) for at store selskaper har flere interaksjoner med omgivelsene. Store selskaper har flere ansatte, flere kunder, flere leverandører, og driver mulig virksomhet over et større geografisk område. Med andre ord har store selskaper flere interessenter som er direkte berørt av virksomheten. Pragmatisk legitimitet handler som vi har sett om hvordan aktører med egeninteresse i virksomheten reagerer på dens utfall. Med utgangspunkt i denne teorien kan vi derfor hevde at store selskaper har større pragmatisk

legitimitetsrisiko, og dermed større insentiver for å rapportere bærekraftsinformasjon av høy kvalitet.

3.2.2.2 Moralsk legitimitet

Man kan anta at store selskaper i gjennomsnitt har et større miljømessig fotavtrykk sammenlignet med små selskaper. Vi kan spekulere i om dette fører til at interessentene forventer bedre rapportering av store selskaper. Dette vil i så fall bety at store selskaper opplever større moralsk legitimitetsrisiko enn små selskaper.

Moralsk legitimitetsteori støtter funnene gjort i en studie av (Islam & Deegan, 2010). De studerte hvordan negativ medieomtale påvirket bærekraftsrapportering. Deres resultater viste at selskaper reagerte med positiv bærekraftsrapportering etter negativ medieomtale. Med andre ord kan man anta at selskapene forsøkte å redusere det moralske legitimitetsgapet som oppstod i etterkant av negativ medieomtale. Andre studier har også vist en sammenheng mellom medieomtale og bærekraftsrapportering (Fallan & Fallan, 2007; Neu et al., 1998). Fallan og Fallan (2007) finner en signifikant sammenheng mellom medieomtale av bærekraftsrapportering og antall innholdskategorier med bærekraftsinformasjon rapportert i en norsk kontekst. Derimot finner de ikke sammenheng mellom medieomtale og mengden rapportering målt i antall sider. Imidlertid argumenterer forfatterne for at mengden informasjon rapportert er mindre interessant enn antall innholdskategorier av flere årsaker. Hvis vi legger til grunn at store selskaper får mer medieomtale enn små kan vi hevde at store selskaper har større insentiver til å rapportere bærekraftsinformasjon av høy kvalitet på grunn av større moralsk legitimitetsrisiko. Det er imidlertid verdt å merke seg at Islam og Deegan (2010) fant en økning i positiv rapportering. Positiv rapportering er ikke nødvendigvis det samme som rapportering av høy kvalitet. Press fra media, investorer, kunder og NGOer som var relevant i Islam og Deegan (2010) sin artikkel er kjente drivere for grønnvasking (Delmas & Burbano, 2011). En slik mistanke knytter noe usikkerhet rundt antagelsen om at store selskaper rapporterer med bedre kvalitet på grunn av mer medieomtale og større moralsk legitimitetsrisiko. Denne usikkerheten kan ytterligere forsterkes av mangelen på sammenheng mellom volum på rapportering og mediomtale gjort av (Fallan & Fallan, 2007).

Selv om et flertall av studiene som har sett på sammenhengen mellom størrelse og bærekraftsrapportering globalt viser til en positiv korrelasjon (Fifka, 2013), er det ikke nødvendigvis selvsagt at dette også gjelder for utvalget i denne oppgaven. For eksempel studerer Rudzioniene et al. (2016) denne sammenhengen i en sjelden litteraturgjennomgang av forskning om bærekraftsrapportering gjort i Litauen. Funnene viser blandede resultater, og forfatterne kan ikke konkludere med at det finnes noen sammenheng mellom selskapsstørrelse og bærekraftsrapportering i Litauen. Som vi tidligere har vært inne på er imidlertid litteraturen fra de baltiske landene begrenset. Det skal legges til at litteraturgjennomgang som ble gjennomført av Rudzioniene og kolleger kun var basert på 14 artikler, hvorav 10 inkluderte størrelse som en variabel. I tillegg var det igjen noen av disse som kun fokuserte på sosiale forhold i rapporteringen. Denne masteroppgaven har i motsetning fokus på påvirkning på det ytre miljø. I den norske konteksten undersøkte Vormedal og Ruud (2009) en rekke forhold knyttet til bærekraftsrapportering, blant annet selskapsstørrelse. De analyserte rapporteringen fra 98 av Norges største selskaper og kunne ikke finne noen sammenheng mellom størrelse og nivå på bærekraftsrapportering. Det er med andre ord enkelte eksempler på at sammenhengen mellom selskapsstørrelse og bærekraftsrapportering ikke uten videre stemmer i den baltiske eller den norske konteksten. Til tross for dette forventer vi likevel en positiv sammenheng mellom variablene.

Ved å utnytte pragmatisk og moralsk legitimitetsteori, og med erfaringene gjort fra en omfattende forskningslitteratur på området har vi utviklet hypotese 2 som følger:

Hypotese 2: Vi forventer at det er en positiv sammenheng mellom selskapsstørrelse og kvalitet på rapportering av bærekraftsinformasjon.

3.3.3 Bærekraftsrapportering og rapporteringsplikt

3.3.3.1 Regulatorisk legitimitet

Som nevnt ovenfor var Norge et av de første landene til å innføre lovpålagt regulering av ikke-finansiell rapportering. Vormedal og Ruud (2009) skriver at norsk privat sektor, og dens

skandinaviske naboer, har etablert et rykte som foregangsland innen bærekraftsrapportering. Samtidig finner de få drivere i det norske samfunnet som indikerer en slik posisjon. De spekulerer derfor i om regulering er den sentrale driveren til denne posisjonen som foregangsland. Dette vil i så fall innebære at regulering er en viktig faktor for bærekraftsrapportering, og kanskje også kvalitet på rapportering. En slik sammenheng vil i så fall indikere at selskaper som er pliktige å rapportere bærekraftsinformasjon opplever høyere regulatorisk legitimitetsrisiko enn selskaper som ikke er pliktige. Dette er også en logisk sammenheng. Fallan og Fallan (2009) sine funn gir noe støtte til denne antagelsen. De fant at innføring av nye reguleringer påvirket den rapporterte mengden obligatorisk bærekraftsinformasjon positivt hos rapporteringspliktige selskaper. Den totale mengden rapportering fikk derimot en svak nedgang fordi mengden frivillig rapportering fra selskapene var redusert. Med andre ord kan det virke som regulering er en viktig faktor for mengden obligatorisk informasjon som blir rapportert, men negativ for mengden frivillig informasjon.

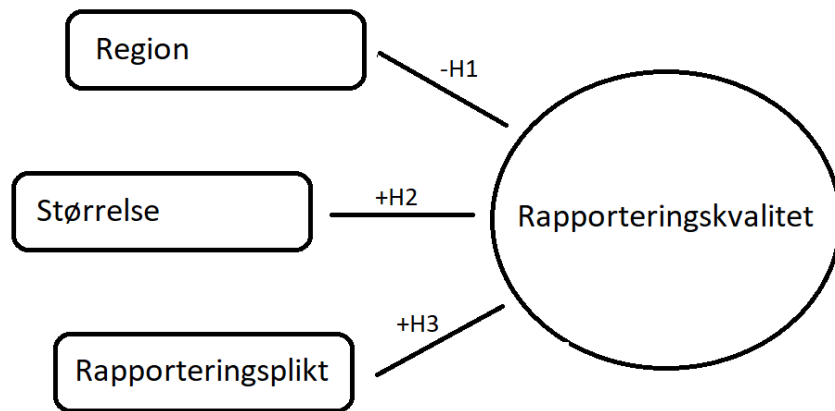
Håbek og Wolniak (2016) gjennomførte en studie hvor de undersøkte kvaliteten på bærekraftsrapportering publisert av 507 selskaper fra seks forskjellige land (Storbritannia, Frankrike, Polen, Danmark, Sverige, og Nederland). 304 av disse selskapene var underlagt reguleringer for bærekraftsrapportering. Resten rapporterte eventuelt frivillig. Kvalitet ble målt ved å score rapportene på 17 ulike kvalitetskriterier. Resultatene viste at de rapporteringspliktige selskapene publiserte rapporter med signifikant høyere kvalitet enn de som ikke var underlagt reguleringer. Disse funnene kan forklares med regulatorisk legitimitetsteori. Man kan anta at selskapene i studien som var rapporteringspliktige opplevde en større regulatorisk legitimitetsrisiko enn selskapene som ikke var underlagt rapportering. Dermed har de sterkere insentiver til å levere rapportering med høy kvalitet. På bakgrunn av dette har vi formulert hypotese 3 som følger:

Hypotese 3: Vi forventer at rapporteringspliktige selskaper rapporterer bærekraftsinformasjon med høyere kvalitet enn selskaper som ikke er rapporteringspliktige.

3.4 Forskningsmodell

Figur 3.1 oppsummerer hypotesene i oppgavens forskningsmodell. Vi forventer en negativ sammenheng mellom region og rapporteringskvalitet, en positiv sammenheng mellom størrelse og rapporteringskvalitet og en positiv sammenheng mellom rapporteringsplikt og rapporteringskvalitet.

Figur 3.1 Forskningsmodell

4.0 Metode

4.1 Forskningsdesign

Denne oppgaven bygger på en forutsetning om realistisk ontologi. Realistisk ontologi går ut ifra en antagelse om at den sosiale og fysiske verden eksisterer uavhengig av mulige observasjoner som blir gjort rundt dem (Easterby-Smith et al., 2018). Vi følger videre en positivistisk epistemologisk tradisjon. Positivistisk epistemologi sier at den sosiale verden eksisterer eksternt (Easterby-Smith et al., 2018) og brukes ofte for å forklare at den sosiale verdenen kan tolkes på en objektiv måte (Hammond & Wellington, 2020). I denne oppgaven utvikles det forhåndsbestemte hypoteser som skal testes. I følge den positivistiske tankegangen vil resultatene fra disse testene eksistere uavhengig av vår tolkning av virkeligheten.

Oppgaven er basert på logikken om falsifisering av hypoteser (Popper, 1959). Logikken tar utgangspunkt i at det eksisterer langt flere forklaringer på fenomenet enn hva vi er i stand til å teste. Det vil si at hypotesene ikke kan bekreftes som den eneste forklaringen. Derimot kan de avkreftes. I følge Popper (1959) er dette veien til sikker kunnskapsutvikling.

For å besvare vår problemstilling har vi valgt å bruke kvantitativ metode. Valg av en kvantitativ metode for denne oppgaven kan forklares med flere argumenter. En av fordelene med kvantitativ forskningsmetode er at metoden har høyt fokus på objektivitet. Det betyr at forskerens subjektivitet ikke kan påvirke undersøkelsen. Dette bygger videre på oppgavens epistemologiske ståsted. Metoden er fordelaktig fordi problemstillingen leder til utviklingen av forhåndsbestemte hypoteser basert på teori. Kvantitativ metode gjør oss i stand til å teste disse hypotesene, og få objektive svar. I tillegg tillater kvantitativ metode en enkel datainnsamling og statistisk dataanalyse (Queirós et al., 2017), samt rapportering av resultater som stort sett forekommer i et fast standardformat (Mertler, 2021). For å besvare oppgavens problemstilling, er det hensiktsmessig å gjennomføre en undersøkelse av sammenhenger mellom flere variabler. Region, selskapsstørrelse og rapporteringsplikt ses i sammenheng med rapporteringskvalitet for å besvare problemstillingen. Sammenhengene mellom variablene vil bli undersøkt ved hjelp av de statistiske metodene korrelasjons- og regresjonsanalyse. Kvantitativ metode muliggjør også datainnsamling fra en større utvalgsstørrelse, og åpner for å generalisere resultatene til en større

populasjon (Mertler, 2021). Metoden i denne oppgaven må kunne håndtere et stort antall selskaper i utvalget for å besvare problemstillingen.

Denne oppgaven bygger på forskningsdesignet tverrsnittundersøkelse. Blant hovedtrekkene med tverrsnittundersøkelse er at data samles inn fra ett bestemt tidspunkt, eller et definerbart tidsintervall (Johannessen et al., 2011). Hensikten med det er å få informasjon om hvilke egenskaper eller forskjeller som kan bli oppdaget i flere populasjoner eller utvalg på ett tidspunkt (Mertler, 2021). Tverrsnittundersøkelse er hensiktsmessig for denne oppgaven fordi vi vil analysere data fra et utvalg som består av to ulike regioner – Norge og Baltikum. Data vil gjelde regnskapsåret 2020, og vil bli hentet fra rapporter fra begge regionene.

4.2 Populasjon og utvalg

Populasjonen i denne studien omfatter alle børsnoterte selskaper i Norge og Baltikum. Dette inkluderer 223 selskaper på den norske børsen, og 67 selskaper på den baltiske børsen.

Børsnoterte selskaper ble valgt som populasjonen da innledende undersøkelser indikerte at dette ga langt bedre tilgang til data sammenlignet med andre alternativer. Spesielt gjaldt dette i den baltiske konteksten. Populasjonen omfatter både selskaper som er pliktige, og selskaper som ikke er pliktige å rapportere ikke-finansiell informasjon. Alle norske selskaper notert på børs er i følge regnskapsloven pliktige å rapportere (Regnskapsloven, 1998). I Baltikum gjelder dette derimot kun de største selskapene (NFRD, 2014).

Totalt inneholder utvalget 123 selskaper, 58 fra Norge og 65 fra baltikum. Totalt er 84 av disse selskapene rapporteringspliktige, hvorav 26 kommer fra de baltiske landene. 39 baltiske selskaper er ikke rapporteringspliktige. Nedenfor følger en redegjørelse av hvilke avgrensninger som ble gjort for å komme frem til utvalget.

Ved avgrensning av utvalget ble det benyttet en matched sample-strategi. Hensikten med dette var å kunne besvare problemstillingen på best mulig måte med hensyn til argumentasjonen i de

følgende avsnittene. Matched sample-strategien tok først hensyn til bransje, og deretter selskapsstørrelse.

Flere studier viser at bransjetilhørighet påvirker hvordan selskaper rapporterer om ikke-finansiell informasjon (Fifka, 2013a; PwC, 2020). Det er relativt stor forskjell på hvordan selskapene er fordelt utover de ulike bransjene mellom den norske og baltiske børsen. I Norge er for eksempel energi en stor bransje med mange selskaper. I Baltikum er det kun ett notert selskap i denne bransjen. Noen studier viser også at selskaper i bransjer som anses som miljø-sensitive, eller er spesielt knyttet til bekymringer rundt klima og miljø, rapporterer mer omfattende på ikke-finansielle forhold enn selskaper i mindre miljø-sensitive bransjer (Brammer & Pavelin, 2008; Campbell, 2003; Hrasky, 2011). Disse funnene kan tyde på at man bør ta hensyn til skjevhet i bransjetilhørighet når man skal sammenligne de to regionene. Spesielt med tanke på den store andelen selskaper innenfor den miljø-sensitive sektoren olje og energi notert på Oslo Børs. For å oppnå høyest mulig grad av reliabilitet valgte vi derfor å ta hensyn til forskjellene i bransjefordeling. Totalt i populasjonen befinner det seg langt flere selskaper notert på Oslo Børs enn på den baltiske børsen. Derfor tok vi utgangspunkt i listen med baltiske selskaper og fjernet norske selskaper fra utvalget helt til det var like mange selskaper fra hver region innenfor hver bransje. I sektorene med flere baltiske enn norske selskaper ble alle selskapene beholdt. Inndelingen av sektorer er basert på FTSE Russell Groups Industry Classification Benchmark (ICB), som benyttes av både Euronext Oslo og Nasdaq Baltic (FTSE Russell, 2021).

Andre studier finner en sammenheng mellom selskapsstørrelse og bærekraftsrapportering (Fifka, 2013). Store selskaper rapporterer som regel mer eller bedre enn små. Da vi valgte hvilke norske selskaper som skulle fjernes fra populasjonen for å matche bransjefordelingen mellom regionene tok vi utgangspunkt i størrelsen på selskapene i form av antall ansatte. Målet var at alle de norske selskapene som ble beholdt skulle matche størrelsen til de baltiske selskapene i samme bransje. Vi satt dermed igjen med en liste norske selskaper som var mest mulig lik listen baltiske selskaper med hensyn til både bransjetilhørighet og størrelse. Antall ansatte ble valgt som størrelsesparameter fordi populasjonen inneholder flere finansielle foretak hvor omsetning og balanseverdi ikke er direkte sammenlignbar med andre typer selskaper. Informasjon om

bransjetilhørighet og størrelse for selskapene ble hente fra nordnet.no for selskapene listet på Euronext Oslo, og nasdaqbaltic.com for selskapene listet på Nasdaq Baltic.

I tillegg til ovennevnte avgrensningene har vi fjernet selskaper som har registrert hovedkontor i et annet land enn Norge, Estland, Latvia eller Litauen. Selskapet Aker Horizon var opprinnelig en del av utvalget, men ble fjernet etter at datainnsamlingen var gjennomført. Grunnen til dette var at selskapet ble etablert så sent som november 2020 og derfor ikke er pliktig å levere årsrapport for samme år (Regnskapsloven, 1998). Det estiske selskapet Saunum Group ble også fjernet etter datainnsamling da de kun hadde levert en rapport som var på et språk ingen av forfatterne behersker, og som heller ikke var mulig å oversette med digitale oversettelsesverktøy.

På grunn av av utvalgsstrategien matched sample reduseres antageligvis ekstern validitet, og vi kan ikke generalisere resultatene om gjennomsnittlig rapporteringskvalitet fra den norske delen av utvalget tilbake til den norske delen av populasjonen. Denne utvalgsstrategien fører til at vi kun har et delvis representativt utvalg fra den norske børsen. Hensikten er som tidligere forklart å legge til rette for og besvare hypotese 1. Derimot representerer den baltiske delen av utvalget nesten hele den baltiske delen av populasjonen. Resultatene er derfor mest sannsynlig representative for baltiske børsnoterte selskaper.

4.3 Datainnsamling og operasjonalisering

4.3.1 Datainnsamling av avhengig variabel

Selskapenes årsrapport for 2020 inkludert årsberetning, eventuelt i tillegg til ekstern bærekraftsrapporter utgjør datakildene i denne oppgaven. Regnskapsåret 2020 var nyeste tilgjengelige data på tidspunktet for undersøkelsen. For å finne dette gikk vi via børslistene til Nasdaq Baltic og Euronext Oslo. Var ikke årsrapport publisert her gikk vi inn på selskapenes hjemmeside. Ved to tilfeller var det ikke publisert årsrapporter her heller. Grunnen til dette var at selskapene var etablert så sent som 2019. Ved disse tilfellene hentet vi årsrapport 2020 fra Brønnøysundregisteret. For å lese rapporteringen selskapene har gjort om påvirkning på det ytre

miljø søkte vi først etter bærekraftsrapport i selskapenes årsrapport, inkludert årsberetning. Hvis vi ikke fant denne her søkte vi etter ekstern bærekraftsrapport på selskapets hjemmesider. Fant vi heller ingenting her konkluderte vi med at bærekraftsrapport ikke var blitt publisert. Rapportene ble lest på norsk og engelsk.

Innholdsanalyse ble benyttet for å samle inn data. Vi brukte dette ved å søke gjennom rapportene etter forhåndsbestemt innhold; inkludert tekst, tabeller og figurer. Dette er nærmere presisert under beskrivelse av operasjonalisering.

For innhenting av data til den avhengige variabelen delte vi utvalget i to. Hver forfatter analyserte hver sin halvdel av rapportene. Utvalget ble delt inn på en slik måte at forfatterne analyserte omtrent like mange rapporter fra hver region. Dette for å utelukke at eventuelle kodingsfeil skulle favorisere en av regionene. Basert på anbefalingene av Milne og Adler (1999) for økt inter-rater reliabilitet i kodingen gjort av forfatterne, både med hensyn til forskjeller i koding mellom forfatterne og forskjeller som kan oppstå innad i kodingen til én enkelt forfatter over tid, tok vi for oss de første rapportene i fellesskap. Helt konkret analyserte begge forfattere de fire første rapporten hver for seg før vi sammenlignet resultatene. Deretter analyserte vi tre rapporter til hvor vi også sammenlignet resultatene mellom forfatterne. Det ble gjort åtte vurderinger per rapport. De seks kvalitetskriteriene som til sammen utgjør den avhengige variabelen, pluss to kontrollvariabler som senere ble utelatt fra studien. Kun én av vurderingene gjort på de sju rapportene vi sammenlignet viste et avvik. Det vil si at 1,79 prosent av vurderingene ga sprikende resultater.

4.3.2 Operasjonalisering av avhengig variabel

Den avhengige variabelen vi ønsker å måle i denne oppgaven er *KVALITET*. Operasjonalisering av rapporteringskvalitet er blitt gjort på ulike måter i forskjellige studier. Noen analyserer hvilke innholdskategorier som er inkludert i rapportene (Ferri, 2017), andre på kvantitet av rapportering (Dagiliene, 2010), og atter andre forsøker å måle konstruerte variabler som for eksempel relevans og kredibilitet (Håbek & Wolniak, 2016). Som nevnt tidligere er hovedformålet med rapportering ressursallokering og kontroll. For at rapporteringen skal innfri dette formålet bør den baseres på prinsipper om rapportering av høy kvalitet. I denne studien måler vi kvaliteten på

rapporteringen om påvirkning på det ytre miljø med hensyn til generelle rapporteringsprinsipper presentert av Global Sustainability Standards Board (GSSB) gjennom deres GRI-rammeverk. GSSB skiller mellom prinsipper for *kvalitet* og prinsipper for *innhold* (GSSB, 2016). I denne oppgaven benytter vi kun prinsippene for *kvalitet* som grunnlag for vurderingen av kvalitet i bærekraftsrapporteringen. Disse er prinsippene om nøyaktig, balansert, forståelig, sammenlignbar, verifiserbar og aktuell rapportering. Dette utelukker prinsippene om *innhold*, som blant annet er inkludering av interessenter, vesentlighet og komplett informasjon. Operasjonaliseringen er videre basert på fremgangsmåten presentert av Håbek og Wolniak (2016). De måler to avhengige variabler; relevans og kredibilitet, gjennom 17 vurderingskriterier. Hvert kriterium blir scoret på en fempunkts likert-skala. I tillegg samler de inn flere kontrollvariabler. Med utgangspunkt i deres 17 vurderingskriterier og noen av deres kontrollvariabler har vi utviklet seks kvalitetskriterier for å måle kvaliteten i bærekraftsrapportene. Vi reduserte antall kriterier med hensyn til tidsbegrensninger for gjennomføring av datainnsamling og for å utelukke mindre relevante kriterier. Vi beholdt kriteriene fra Håbek og Wolniak (2016) som i størst grad representerer prinsippene om definering av kvalitet fra GSSB. Hvert kvalitetskriterie blir scoret binært, med null eller ett poeng. Sammenlignet med Håbek og Wolniak (2016) sin fempunkts likert-skala gir dette høyere reliabilitet. Null poeng betyr at kvalitetskriteriet ikke oppfylles i rapporteringen. Ett poeng betyr at rapporteringen oppfyller dette kriteriet. Poengene fra hvert av kvalitetskriteriene blir summert opp, og gir en samlet poengsum til hvert selskap. Den samlede kvaliteten blir dermed målt på en sjudelt skala, der null er laveste og seks er høyeste poengsum. For å gi høyest mulig grad av reliabilitet i målingene ble kvalitetskriteriene spesifisert så objektivt som mulig. Målsetningen vi jobbet mot ved utviklingen av kriteriene var at de skulle gi samme resultat uansett hvem som hadde gjennomført datainnsamlingen. Med andre ord forsøkte vi å legge til rette for høy grad av inter-rater reliabilitet (Milne & Adler, 1999). De seks kvalitetskriteriene blir presentert i tabell 4.1.

Beskrivelse	Operasjonalisering	Formål
K1: Målsetninger	Rapporteringen presenterer tydelige målsetninger for selskapets påvirkning på det ytre miljø for fremtiden. For at vi skulle gi poeng for K1 måtte selskapene presentere minimum én målsetting knyttet til påvirkning på det ytre miljø. Målsettingen måtte være målbar og tidsavgrenset.	Har til formål å måle tilstedeværelsen av prinsippene sammenlignbarhet, verifiserbarhet og aktualitet i rapporteringen.
K2: Resultatindikator for påvirkning av det ytre miljø	Rapporteringen inneholder resultatindikator om forurensning, råvare-, og energiforbruk, avfallshåndtering eller andre faktorer som påvirker det ytre miljø. For at rapportene skulle få poeng måtte de inneholde minimum én resultatindikator. Denne måtte være kvantifisert og i absolutte verdier. Vi vurderte om informasjonen som ble presentert var relevant, men tok ikke hensyn til eventuelt mangel på annen relevant informasjon.	Har til formål å måle i hvilken grad rapportene er basert på prinsippene om nøyaktig og sammenlignbar informasjon
K3: Utvikling over tid	Rapporteringen inneholder informasjon om utviklingen av selskapets resultatindikatorer for påvirkning på det ytre miljø over tid. Kravet for å score poeng på K3 var at rapportene inneholdt kvantifisert informasjon i absolutte tall om utviklingen av resultatindikatoren(e) over minimum det siste året fra 2019 til 2020. Vi vurderte om informasjonen som ble presentert var relevant, men tok ikke hensyn til eventuelt mangel på annen relevant informasjon.	Har som formål å kontrollere i hvilken grad rapportene er basert på prinsippet om sammenlignbarhet
K4: Rapportering basert Global Reporting Initiative	Dette ble målt ved å søke på "GRI" i rapportene, og deretter kontrollere at bruken av denne frasen var knyttet til rammeverket for rapportering. Vi vurderte ikke på hvilket nivå GRI var implementert, det vil si enten på nivået <i>core</i> eller <i>comprehensive</i> . Kun om rammeverket var brukt eller ikke.	Ifølge (Trihatmoko et al., 2020) leverer selskaper som baserer rapporteringen på GRI rapporter av høyere kvalitet enn de som ikke gjør dette. GRI er på nåværende tidspunkt verdens mest brukte rammeverk for bærekraftsrapportering (Fallan & Granrud, 2020; Gutterman, 2021). Ved bruk av GRI forventer vi at mange av prinsippene om kvalitet er hensyntatt da disse er implementert i rammeverket. Formålet med K4 er derfor å kontrollere hvorvidt rapportene er basert på GRI.
K5: Lesbarhet	Informasjonen i rapporten er lett tilgjengelig for leserne. Vi målte dette ved å kontrollere om ekstern bærekraftsrapport inneholdt innholdsfortegnelse, eller om årsrapport inneholdt innholdsfortegnelse hvor det var enkelt å finne del om bærekraftsrapportering. Rapportene måtte også inneholde minimum én grafisk tabell, figur eller lignende hvor data om miljøpåvirkning ble presentert. Rapportene scoret poeng kun hvis både krav om innholdsfortegnelse og grafisk presentasjon av data var oppfylt.	Har til formål å måle i hvilken grad rapporteringen er basert på prinsippet om forståelighet, klarhet og tilgjengelighet.

Beskrivelse	Operasjonalisering	Formål
K6: Uavhengig attestasjon	Vi har målt dette ved å undersøke om rapportene inneholder, eller viser til, offentlig tilgjengelig attestasjon utført av en uavhengig organisasjon med forutsetninger for revisjon av ikke-finansiell informasjon. Vi har godkjent både attestasjon av bærekraftsrapport presentert som egen attest og som del av den finansielle attesten. Selskapene fikk også poeng om rapportene kunne vise til attest publisert som eget dokument tilgjengelig på selskapet hjemmesider.	Har først og fremst til formål å kontrollere om rapporteringen er basert på prinsippet om verifiserbar informasjon. Attestasjon vil imidlertid også innebære kontroll av prinsippene om balansert, nøyaktig, aktuell og sammenlignbar informasjon.

Tabell 4.1 Operasjonalisering av kvalitetskriterier

Fra datainnsamlingen er Sparebanken Vest et eksempel på et selskap som scoret poeng på alle kvalitetskriteriene presentert i tabell 4.1. De har klare målsetninger (K1) for sin påvirkning av det ytre miljø for fremtiden. I 2018 satte de seg som mål om å redusere eget klimaavtrykk med 50% innen 2025. Sparebanken Vest presenterer også flere resultatindikatorer (K2), og viser hvordan disse har utviklet seg over tid (K3). Blant annet viser de at CO₂-utslippene er redusert fra 293 tonn i 2018 til 80,2 tonn i 2020. Selskapet oppgir også at deres bærekraftsrapportering er basert på GRI, og presenterer en GRI-indeks som vedlegg (K4). Rapporten har innholdsfortegnelse, tabeller og figurer. I en av tabellene presenterer selskapet sine overordnede mål og resultater som ble oppnådd i 2020, som for eksempel reduksjon av strømforbruket med 7,3% siden 2019 (K5). Bærekraftsrapporten ble avsluttet med uavhengig attestasjon levert av Deloitte (K6).

Flere forhold påvirker validiteten i den avhengige variabelen i positiv retning. Målingen av kvalitet er basert på operasjonalisering fra tidligere litteratur. I tillegg er operasjonaliseringen basert på kjente rapporteringsprinsipper. Kvalitetskriteriene ble utformet for å omfatte flest mulig av disse rapporteringsprinsippene. Hensikten med dette er å måle begrepet kvalitet best mulig, og dermed oppnå høyest mulig begrepsvaliditet.

4.3.3 Datainnsamling av uavhengige variabler

Innhenting av data til uavhengige variabler ble gjort i flere omganger. De uavhengige variablene *REGION* og *LNSTØRRELSE*, og kontrollvariabelen *SENSITIVITET* ble hentet inn i forbindelse med etableringen av utvalg. Dette er beskrevet nærmere i avsnittet om populasjon og utvalg. Den uavhengige variabelen *PLIKT* ble etablert ved å vurdere variablene *REGION* og *LNSTØRRELSE* med hensyn til antall ansatte, omsetning og balanseverdi da disse avgjør i hvilken grad selskapene er pliktige å rapportere. Kontrollvariablene *EIERKONSENTRASJON*, *PRESTASJON* og *LNALDER* ble hentet inn i etterkant av datainnsamling for den avhengig variabelen. *EIERKONSENTRASJON* for norske selskaper ble hentet fra www.proff.no, for baltiske selskaper fra selskapenes årsrapport eller www.lursoft.lv. *PRESTASJON* ble hentet fra faktaark for hvert selskap publisert av morningstar.com. *LNALDER* ble for norske selskaper hentet fra Brønnøysundregisteret sine nettsider, mens for selskapene fra Litauen, Latvia og Estland ble denne informasjonen hentet fra henholdsvis www.rekvizitai.vz.lt, www.lursoft.lv og www.inforegister.ee.

4.3.4 Operasjonalisering av forklaringsvariabler

Den uavhengige variabelen for hypotese 1 er *REGION*. Her er dette en dikotom variabel som skiller mellom selskaper som kommer fra Norge eller fra et av de baltiske landene Estland, Latvia eller Litauen. De norske selskapene har fått verdien 0, mens de baltiske verdien 1. Reliabilitet og validitet bør kunne regnes som tilfredsstillende.

Den uavhengige variabelen for hypotese 2 er *LNSTØRRELSE*. To tiltak ble gjort for å øke validiteten. For det første ble *LNSTØRRELSE* målt i antall ansatte. Dette blir også gjort i andre studier (Fallan & Fallan, 2017; Rudzioniene et al., 2016). Antall ansatte ble valgt fordi utvalget blant annet inneholder finansielle foretak. Disse kan være vanskelige å sammenligne med andre typer selskaper fordi de har andre krav til oppsett av årsregnskapet. Børsverdi ble også valgt vekk som størrelsesmål da denne besitter flere svakheter, som for eksempel at den er basert på investorers subjektive oppfatning av verdi, inkluderer av og til fremtidig fortjeneste og kan endre seg mye på kort tid. For det andre benyttet vi den naturlige logaritmen til antall ansatte i hvert selskap (Fallan & Fallan, 2017; Halme & Huse, 1997). Tanken bak dette er at selskapenes størrelse har en trinnvis påvirkning på miljørapportering. Et selskap med tusen ansatte er stort,

får mye oppmerksomhet, og har derfor sterke insentiver til å levere god rapporteringskvalitet. Et selskap med ti tusen ansatte er ti ganger så stort, men får kanskje ikke ti ganger så mye oppmerksomhet, og har kanskje ikke ti ganger så sterke insentiver til god rapporteringskvalitet. Dette reduserte skjevheten i dataene fra 3,9 til -0,7, og kurtose fra 19,0 til -0,2.

Den uavhengige variabelen for hypotese 3 er *PLIKT*. Her er dette en dikotom variabel, der de som ikke er pliktige til å levere ikke-finansiell informasjon har fått verdien 0 og de som er pliktige har fått verdien 1. Som tidligere forklart er alle de norske selskapene notert på børs rapporteringspliktige. Derfor også alle i vårt utvalg. I Baltikum er det kun selskaper med mer enn 500 ansatte, og enten balanseverdi over 20 millioner euro eller omsetning over 40 millioner euro som er pliktige å levere ikke-finansiell rapportering (NFRD, 2014). Kravene for hvilke selskaper som er rapporteringspliktige for ikke-finansiell informasjon er tydelige, og variabelen bør derfor ikke være rammet av svakheter knyttet til validitet eller reliabilitet. Imidlertid kan feil forekomme ved databasene hvor informasjonen er hentet fra.

4.3.5 Operasjonalisering av kontrollvariabler

Fifka (2013) viser at bransjetilhørighet er en signifikant forklaringsvariabel for bærekraftsrapportering i svært mange av studiene som har sett på dette. Som nevnt i avsnittet om populasjon og utvalg viser flere studier at det er en sammenheng mellom miljøsensitiviteten knyttet til en bransje og hvor gode selskapene i bransjen er på å produsere bærekraftsrapporter (Brammer & Pavelin, 2008; Campbell, 2003; Hrasky, 2011). Campbell (2003) forklarer dette med at selskaper fra miljø-sensitive bransjer er mer utsatt for kritikk. Derfor vil de ifølge legitimitetsteori publisere bedre bærekraftsrapporter. Det er derfor naturlig å kontrollere for denne sammenhengen i vår forskningsmodell. Variabelen *SENSITIVITET* ble inkludert i analysen for å kontrollere for bransjeforskjeller mellom selskaper. I denne oppgaven har vi operasjonalisert miljøsensitiviteten som en tredelt ordinal variabel, hvor vi skiller mellom selskaper med lav, middels, og høy miljøsensitivitet (Halme & Huse, 1997). Selskaper med lav miljøsensitivitet fikk verdien 0, medium 1, og høy 2. Vi tok utgangspunkt i bransjeinndelingen ICB (FTSE Russell, 2021) og fordelte de ulike bransjene i hver av miljøsensitivitetskategoriene. Fordelingen gjort av Halme og Huse (1997) ble brukt som rettesnor for å avgjøre hvilke bransjer som hørte hjemme i hver av kategoriene. Flere studier har benyttet lignende operasjonalisering

(Campbell, 2003; Halme & Huse, 1997; Hrasky, 2011), noe som styrker validiteten. Det var imidlertid stor variasjon i antatt miljøsensitivitet mellom selskapene innad i de ulike bransjene. Etter den første fordelingen gikk vi derfor gjennom listen en gang til. Denne gangen så vi på hvert enkelt selskap og vurderte om dette skulle flyttes til en annen miljøsensitivitetskategori, eller bli stående. Svakheten med denne operasjonaliseringen er at kategoriseringen av flere av selskapene delvis er basert på skjønn. Det kan for eksempel være tilfeller hvor selskapene er vanskelige å knytte til riktig bransje, eller det er uklart hvor stort miljøavtrykk selskapene egentlig har. Dette svekker både reliabilitet og validitet i form av at ulike forskere kan gjøre ulike skjønnsmessige vurderinger, og plassere selskapene i ulike bransjer eller miljøsensitivitetskategorier.

Kontrollvariabelen *EIERKONSENTRASJON* er også inkludert i tidligere studier som studerer sammenhengen mellom regional tilhørighet og bærekraftsrapportering (Brammer & Pavelin, 2008; Halme & Huse, 1997). Med utgangspunkt i prinsippal-agent-teori argumenterer Halme og Huse (1997) for at stor spredning i eierandeler vil gi større fokus på bærekraftsrapportering. Spredning i eierandeler gir større makt til ledelsen i selskapet. Ledelsen har kanskje, ifølge forfatterens argumentasjon, større motivasjon for å bruke ressurser på sosiale og miljømessige forhold fordi de ikke vil få direkte fordeler av et eventuell overskudd. I tillegg til denne argumentasjonen kan det også tenkes at mange små eiere vil ha større behov for informasjon gjennom en bærekraftsrapport med tanke på den asymmetriske informasjonstilgangen disse har sammenlignet med ledelsen i selskapet. Få, store eiere vil kanskje ikke ha det samme behovet for offentlig publisert informasjon, og vil derfor heller ikke etterspørre dette (Halme & Huse, 1997). *EIERKONSENTRASJON* ble målt som en dikotom variabel ved å se på andelen aksjer eid av største aksjeeiere. Var denne andelen større enn 34 prosent ga det verdien 1, var andel mindre enn 34 prosent ga det verdien 0. Dette er samme operasjonalisering brukt av (Halme & Huse, 1997), noe som styrker validiteten. Imidlertid kan feil forekomme ved databasen hvor informasjonen ble hentet. Det kan også tenkes at det forekommer forsinkelse for hvor ofte informasjonen blir oppdatert.

Det er gjort ulike funn i litteraturen for i hvilken grad bærekraftsrapportering påvirker økonomisk prestasjon. For eksempel viser Buallay (2018) at prestasjon som helhet forbedres,

men sammenhengen avhenger av hvilke mål man bruker på økonomisk prestasjon. Enkelte studier viser at det er en positiv sammenheng mellom bærekraftsrapportering og det økonomiske nøkkeltallet egenkapitalavkastning (ROE) (Hawaj & Buallay, 2021). I denne oppgaven har vi derfor etablert variabelen *PRESTASJON* for å kontrollere for økonomisk prestasjon.

PRESTASJON er målt ved å benytte selskapenes ROE. Bank- og finansinstitusjonene i utvalget til denne oppgaven har noe annet regelverk for utarbeidelse av årsregnskaper sammenlignet øvrige selskaper. Man kan stille spørsmålsteget ved om dette svekker validiteten i oppgaven da ROE baserer seg på regnskapstall. Sammenligningsgrunnlaget mellom selskapene vil svekkes. Imidlertid finnes det eksempler på tidligere studier som heller ikke har tatt høyde for denne svakheten (Hawaj & Buallay, 2021). Utover dette bør reliabilitet og validitet kunne regnes som tilfredsstillende. Eventuelle feil kan imidlertid forekomme ved databasen hvor informasjonen er hentet.

Fajarini Sri Wahyuningrum og Djajadikerta (2020) finner en signifikant sammenheng mellom selskapsalder og kvalitet av bærekraftsrapportering. De forklarer dette med at det forventes mer rapportering fra eldre og veletablerte selskaper sammenlignet med yngre og nyetablerte selskaper. Alder er inkludert som kontrollvariabel i vår oppgave. Fordi denne studien er basert på bærekraftsrapporter for året 2020 er selskapenes alder beregnet som 2020 minus stiftelsesår. Regnskapsprogrammet Excel ble benyttet for utregningen. Siden noen av selskapene var svært gamle valgte vi å operasjonalisere variabelen *LNALDER* som den naturlige logaritmen til selskapenes alder. Dette reduserte skjevheten i dataene fra 3,8 til -0,8, og kurtose fra 19,6 til 1,7. Reliabilitet og validitet bør kunne regnes som tilfredsstillende.

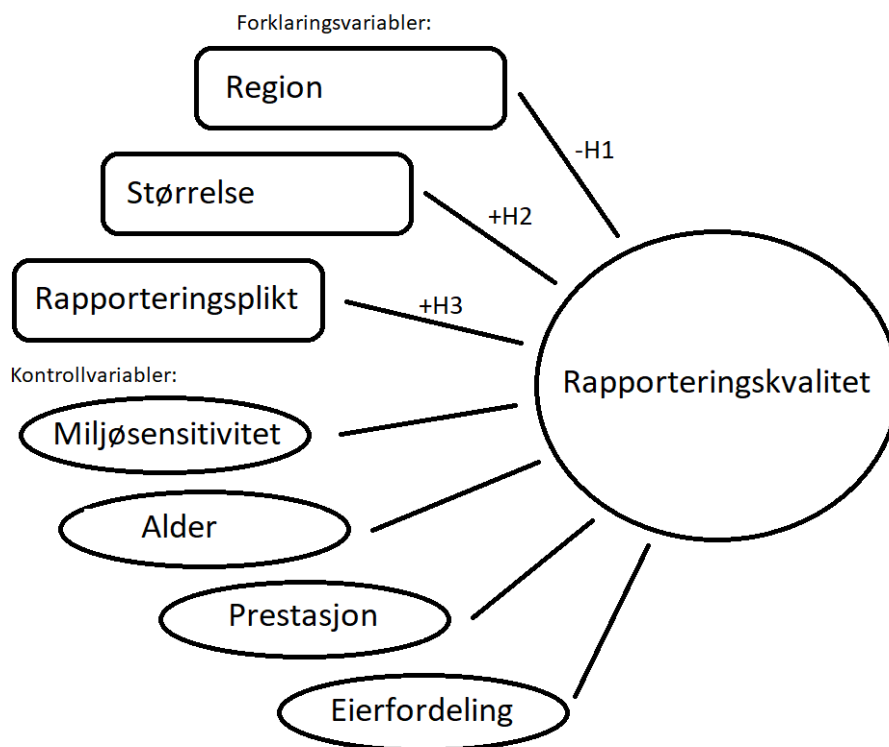
4.4 Forskningsmodell

Regresjonsmodellen i denne oppgaven har til hensikt å måle hvordan de uavhengige variablene *REGION*, *LNSTØRRELSE* og *PLIKT* i tillegg til fire kontrollvariabler påvirker den avhengige variabelen *KVALITET*. Nedenfor er modellen illustrert på ligningsform. *KVALITET* er den avhengige variabelen i modellen. Den måler rapporteringskvaliteten per selskap for regnskapsåret 2020. Videre er α_0 en konstant, β_{1-7} er de standardiserte regresjonskoeffisientene

for hver av de uavhengige variablene og representerer dermed også stigningstallet for disse, og ε er et stokastisk feilledd.

$$KVALITET = \alpha_0 + \beta_1 REGION + \beta_2 LNSTØRRELSE + \beta_3 PLIKT + \beta_4 SENSITIVITET + \beta_5 EIERKONSENTRASJON + \beta_6 PRESTASJON + \beta_7 LNALDER + \varepsilon$$

Figur 4.1 viser forskningsmodellen i oppgaven. Figuren viser hvordan de uavhengige variablene påvirker den avhengige variabelen. De tre hypotesene er illustrert med -H1, +H2 og +H3.

Figur 4.1: Oppgavens forskningsmodell.

5.0 Resultater

I dette kapittelet presenteres først resultatene fra deskriptiv statistikk, deretter korrelasjonsanalyse og multippel regresjonsanalyse. Vi har benyttet statistikkprogrammet SPSS til dataanalysen.

5.1 Deskriptiv statistikk

Tabell 5.1 presenterer den deskriptive statistikken. Variabelen *KVALITET* viser poengsummen selskapene har samlet etter at resultatene for kvalitetskriteriene K1 til K6 har blitt summert. Variabelen blir målt på en sjudelt skala, der 0 er laveste og 6 er høyeste poengsum selskapene kan få. Gjennomsnittlig rapporteringskvalitet for hele utvalget er 1,93 poeng. Gjennomsnittlig rapporteringskvalitet for de norske selskapene er 2,67 poeng, og for baltiske 1,30 poeng.

Variabler	N	Minimum	Maksimum	Gjennomsnitt	Std.avvik
<i>KVALITET</i>	123	0	6	1,93	2,05
<i>REGION</i>	123	0	1	0,54	0,50
<i>LN STØRRELSE</i>	123	0	9,59	5,29	2,36
<i>PLIKT</i>	123	0	1	0,67	0,47
<i>SENSITIVITET</i>	123	0	2	0,94	0,81
<i>LN ALDER</i>	123	0	5,28	2,84	0,94
<i>PRESTASJON</i>	123	-2,41	3,87	0,08	0,51
<i>EIERKONSENTRASJON</i>	123	0	1	0,55	0,50

Tabell 5.1 Deskriptiv statistikk.

Videre ser vi fra tabell 5.1 at variabelen *REGION* har et gjennomsnitt på 0,54, som forklares med at det er flere selskaper i utvalget fra Baltikum enn fra Norge. Henholdsvis 66 og 57 selskaper. Variabelen *LNSTØRRELSE* viser et gjennomsnitt på 5,29. Omregnet fra den naturlige logaritmen

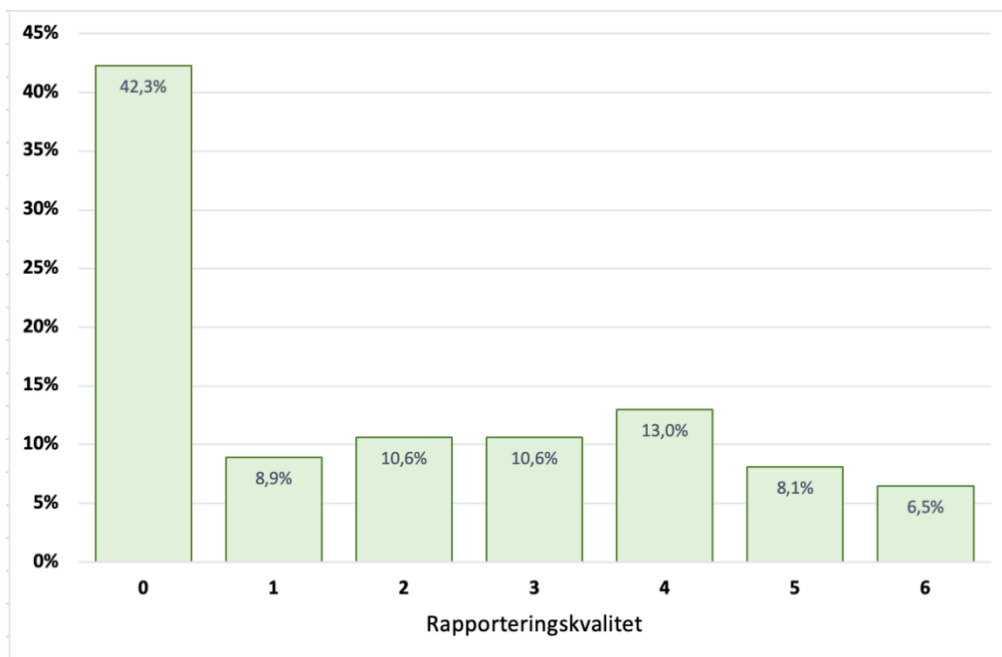
tilsvarende dette et gjennomsnitt på 1059 ansatte. Lavest antall ansatte er 0 og høyest antall ansatte er 14645. De norske selskapene er større enn de baltiske med et gjennomsnitt på henholdsvis 1481 og 685 ansatte. I utvalget har vi 83 selskaper som er rapporteringspliktige, og 40 selskaper som ikke er det. Variabelen *PLIKT* har et gjennomsnitt på 0,67, som viser at det er flere selskaper som er rapporteringspliktig enn ikke-rapporteringspliktig.

Tabell 5.1 viser følgende deskriptiv statistikk for oppgavens kontrollvariabler.

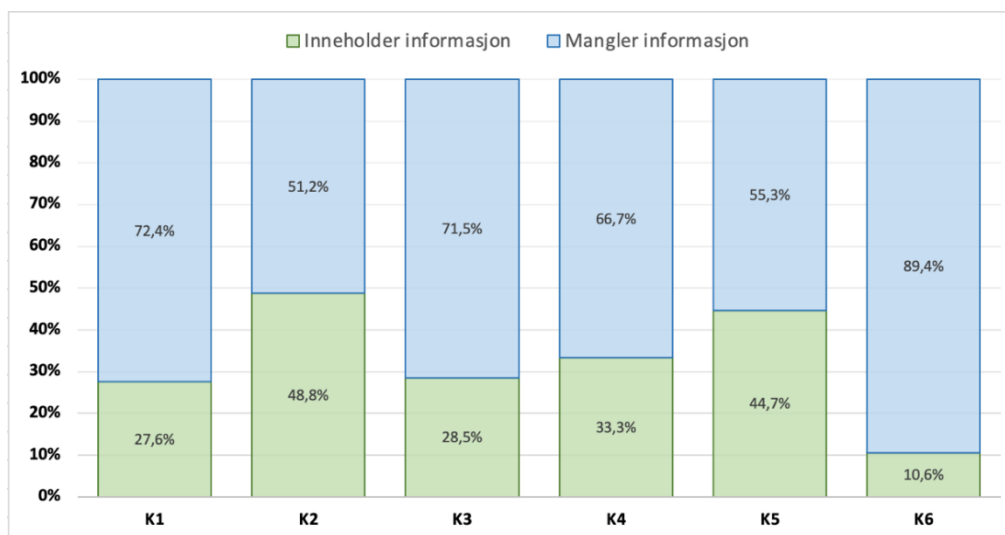
Kontrollvariabelen *SENSITIVITET* har et gjennomsnitt på 0,94. Resultatet forklares med at det er 44 lite miljø sensitive, 42 medium miljø sensitive og 37 miljø sensitive selskaper i utvalget. De norske selskapene er marginalt mindre miljø sensitive enn de baltiske med et gjennomsnitt på henholdsvis 0,86 og 1,02. Kontrollvariabelen *LNALDER* har et gjennomsnitt på 2,84. Omregnet fra den naturlige logaritmen tilsvarende det en gjennomsnittlig alder på 24,76 år. Den laveste selskapsalderen er 0 år og den høyeste alderen 197 år. Kontrollvariabelen *PRESTASJON* har et gjennomsnitt på 0,08. Dette innebærer en gjennomsnittlig egenkapitalavkastning i utvalget på 8 %. Maksimum og minimum egenkapitalavkastning i utvalget er henholdsvis -241 % og 387 %. Tabell 5.1 viser at gjennomsnittet på kontrollvariabelen *EIERKONSENTRASJON* er 0,55. Dette forklares med at det er 68 selskaper der den største eieren har en aksjeandel på mer enn 34 % av selskapet, og 55 selskaper der største eiers andel er lavere enn 34 %. Blant de baltiske selskapene er det flere store eiere. I 70 % av selskapene er største eiers andel større enn 34 %. Blant de norske selskapene er denne andelen kun 39 %.

Figur 5.1 viser hvordan de 123 selskapene i utvalget har fordelt seg utover poengskalaen. Resultatene viser at 42,3 % av utvalget, som utgjør 52 selskaper, har fått 0 poeng. Poengsummene 1 til 5 er fordelt mellom 8,1 % og 8,9 % av utvalget, mens kun 6,5 % av selskapene har fått høyeste poengsum. Dette tilsvarende 8 selskaper.

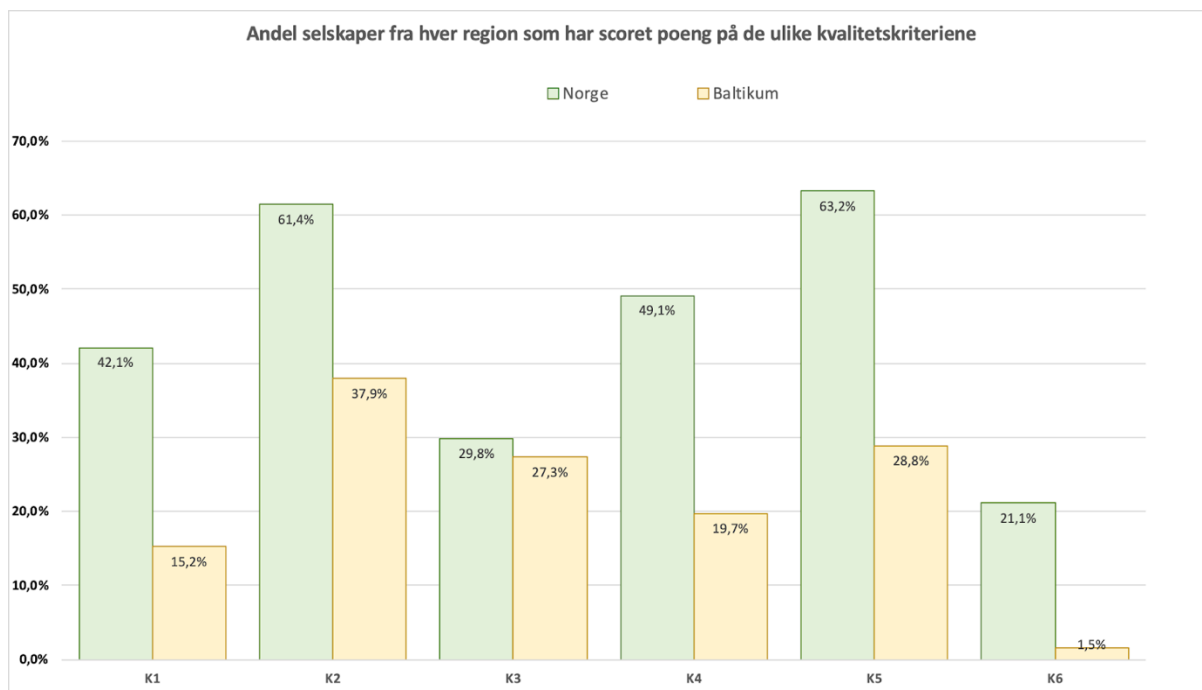
Figur 5.1 Fordelingen av selskaper på poengskalaen for kvalitet

Figur 5.2 Andelen selskaper som har scoret poeng på hvert enkelt kvalitetskriterium.

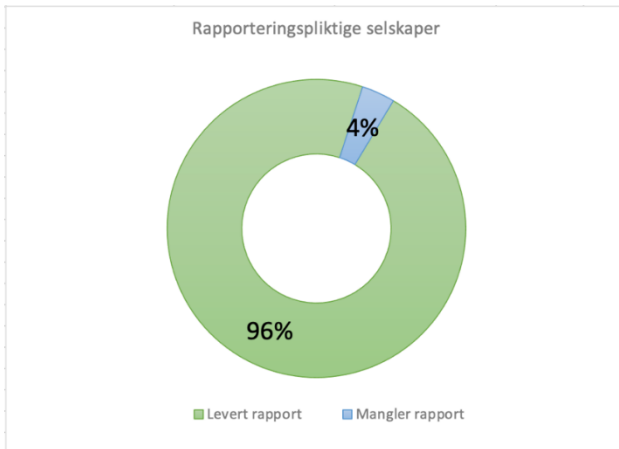
Resultatene i figur 5.2 viser at selskapene rapporterer best om informasjon spesifisert i kvalitetskriterium K2 “Resultatindikatorer for påvirkning av det ytre miljø”. 60 selskaper, tilsvarende 48,8 % av utvalget, har inkludert informasjon etterspurt i kvalitetskriterium K2. Blant kriteriene med høyest resultat er K5 “Lesbarhet”. 55 selskaper, tilsvarende 44,7 % av utvalget fikk poeng for kvalitetskriterium K5. Figur 5.2 viser at K6 “Uavhengig attestasjon” har det laveste resultatet av alle kvalitetskriteriene. Kun 13 selskaper, tilsvarende 10,6 % av utvalget, leverte attestasjon.

Figur 5.3 viser andelen selskaper fra hver region som har scoret poeng på de ulike kvalitetskriteriene. Selskaper fra Norge og Baltikum har scoret nesten like mye poeng på K3 “Utvikling over tid”. Vi kan også se at forskjellen mellom poengscoren i K2 “Resultatindikatorer for påvirkning av det ytre miljø” er forholdsvis ganske lav. I K6 “Uavhengig attestasjon” er forskjellen på poengscore mellom regionene størst.

Figur 5.3 Andelen selskaper fra hver region som har scoret poeng på de ulike kvalitetskriteriene

Figur 5.4 viser at blant de 83 rapporteringspliktige selskapene, er det 4 % som ikke har levert rapport om påvirkning på det ytre miljø for 2020. I tillegg viser figur 5.5 at 60 % av de ikke-rapporteringspliktige selskapene velger å levere rapportering om påvirkning på det ytre miljø frivillig.

Figur 5.4 Andel rapporteringspliktige selskaper som har levert rapport

Figur 5.5 Andel ikke-rapporteringspliktige selskaper som har levert rapport frivillig

5.2 Korrelasjons- og regresjonsanalyse

5.2.1 Kontroll av multikollinearitet

Vi har kontrollert for multikollinearitet ved først å analysere korrelasjonsmatrisen. Deretter ved hjelp av VIF-analyse (variansinflasjonsfaktor).

Resultatene i tabell 5.2 viser bivariat korrelasjon mellom variablene. Blant de høyeste korrelasjonene er: $-0,645$ mellom *REGION* og *PLIKT*, $0,438$ mellom *PLIKT* og *LNSTØRRELSE*. Høyere korrelasjon mellom variablene *REGION* og *PLIKT* kan forklares med at alle norske selskaper er rapporteringspliktige, mens selskaper fra Baltikum består av to grupper, rapporteringspliktige og ikke-rapporteringspliktige. Den høye korrelasjonen mellom *PLIKT* og *LNSTØRRELSE* henger sammen med at størrelse i form av antall ansatte er en forutsetning for om selskaper er rapporteringspliktige i Baltikum. Korrelasjon mellom variablene på over $0,70$ og høyere er et første tegn på multikollinearitet (Hair et al., 2019). Ingen av verdiene fra analysen viser resultater over dette nivået. Vi kan derfor anta at det ikke eksisterer multikollinearitet av betydning i datasettet.

	KVALITET	REGION	LN STØRRELSE	PLIKT	SENSITIVITET	LN ALDER	PRESTASJON	EIER-KONSENTRASJON
KVALITET	--							
REGION	-,333**	--						
LN STØRRELSE	,466**	-,077	--					
PLIKT	,352**	-,645**	,438**	--				
SENSITIVITET	,071	,096	,250**	,016	--			
LN ALDER	,166	,037	,367**	,104	,091	--		
PRESTASJON	-,022	-,003	-,106	-,004	-,012	-,045	--	
EIERKONSENTRASJON	-,045	,312**	-,010	-,240**	,220*	,032	,082	--

Tabell 5.2 Korrelasjonsmatrise. Signifikansnivå (to-sidig): * $p < ,05$ ** $p < ,01$

Videre følger VIF-analyse som også kontrollerer for multikollinearitet. En vanlig tommelfingerregel er at VIF-verdien skal være lavere enn 5 (Studenmund, 2014). Tabell 5.3 viser at VIF-verdier på alle uavhengige variablene i analysen er under 2,5. Dette er ifølge (Studenmund, 2014) en akseptabel grad av multikollinearitet.

Variabel	Ustandardisert β	Standardisert β	t-verdi	Signifikans	VIF-verdi
Konstant	,605	--	,911	,364	--
REGION	-1,482	-,362	-3,347	,001	1,953
LN STØRRELSE	,413	,475	4,797	<,001	1,640
PLIKT	-,336	-,077	-,651	,516	2,336
SENSITIVITET	-,064	-,025	-,308	,759	1,130
LN ALDER	,032	,015	,175	,861	1,163
PRESTASJON	,088	,022	,280	,780	1,023
EIERKONSENTRASJON	,237	,058	,688	,493	1,171
Adjusted R square		F-verdi		Signifikans	
,270		7,454		<,001	

Tabell 5.3 Regresjonsanalyse.

5.2.2 Multippel regresjonsanalyse

Resultater i tabell 5.3 viser at justert R^2 er på 0,270, som betyr at de uavhengige variablene forklarer 27% av variasjonen i den avhengige variabelen. Tabell 5.3 viser en F-verdi på 7,454 som er høyere enn 1. Derfor er modellen samlet sett signifikant (p-verdi på $<0,001$).

Resultatene viser at norske selskaper leverer rapporter av signifikant høyere kvalitet enn selskaper fra den baltiske regionen ($\beta = -0,362$, $p = 0,001$). *LNSTØRRELSE* har en signifikant positiv innvirkning på *KVALITET* ($\beta = 0,475$, $p < 0,001$). *PLIKT* har en negativ samvariasjon med rapporteringskvalitet, men sammenhengen er ikke signifikant. Med andre ord, resultatene viser at rapporteringsplikt ikke har innvirkning på rapporteringskvalitet ($\beta = -0,77$, $p = 0,516$). *SENSITIVITET* ser ikke ut til å ha noen effekt på rapporteringskvalitet i utvalget ($\beta = -0,025$, $p = 0,759$). Verken *LNALDER* ($\beta = 0,015$, $p = 0,861$), *PRESTASJON* ($\beta = 0,022$, $p = 0,780$), eller *EIERKONSENTRASJON* ($\beta = 0,058$, $p = 0,493$) viste signifikant korrelasjon med *KVALITET*.

6.0 Diskusjon

Vi starter dette kapittelet med å diskutere den generelle kvaliteten i bærekraftsrapporteringen i Norge og Baltikum. Deretter diskuteres resultatene knyttet til hver av hypotesene, før vi avslutter med en diskusjon rundt oppgavens begrensninger.

6.1 Om kvalitet

En stor andel av forskningen på bærekraftsrapportering diskuterer resultater i lys av legitimitetsteori (Deegan, 2019). Dette teoretisk perspektivet er en anerkjent måte å forklare nivået av bærekraftsrapportering. Som vi så i kapittel 3 er teorien likevel ikke fri for kritikk. Blant annet har en tradisjonell tilnærming til legitimitetsbegrepet begrenset evne til å forklare ulike dimensjoner av legitimitet. I denne oppgaven har vi derfor benyttet en mer finmasket versjon av teorien. Vi har delt legitimitetsbegrepet i fire deler; pragmatisk, moralsk, kognitiv og regulatorisk legitimitet. Denne tilnærmingen er basert på (Fallan, 2016). Målet med en firedelt legitimitetsteori er å få et mer detaljert bilde av virkeligheten.

Basert på tidligere forskning var det grunn til å forvente at den generelle kvaliteten på rapporteringen ville være relativt lav. Flere tidligere studier finner generelt lav kvalitet på bærekraftsrapportering både i den norske (Fallan & Fallan, 2017; Vormedal & Ruud, 2009) og i den baltiske konteksten (Horváth et al., 2017; Rudzioniene et al., 2016). Resultatene fra denne oppgaven indikerer også lav kvalitet på rapportering i begge regioner. Som vi så i kapittel 5 var gjennomsnittlig score på variabelen *KVALITET* 1,93 poeng, der maksimal poengsum var 6. Det vil si at et gjennomsnittlig selskap ikke engang fikk godkjent 2 kvalitetskriterier. Det er naturlig å stille spørsmålstegn ved om kravene for å score poeng er for høye. Her vil vi tvert imot argumentere for det motsatte. For det første er kravene for å score poeng på de ulike kvalitetskriteriene lå på et svært lavt nivå. For eksempel var det kun krav om ett konkret mål for poeng på K1, kun én resultatindikator for poeng på K2, og kun ett års sammenligningsgrunnlag for én resultatindikator for poeng på K3. Det har med andre ord bare vært krav om et minimum for å score poeng på de ulike kvalitetskriteriene. For det andre anser vi inter-rater reliabiliteten for å være god basert på beregningene som ble gjort i den innledende fasen av datainnsamlingen.

For det tredje anser vi også validiteten ved målemetoden å være god. For å oppnå høy validitet i målingen av kvalitet var spesielt to tiltak sentrale. Målingen av kvalitet er for det første basert på tidligere forskning av (Håbek & Wolniak, 2016). For det andre er hvert av kvalitetskriteriene knyttet til ett eller flere prinsipper gjort rede for av (GSSB, 2016); om nøyaktig, balansert, forståelig, sammenlignbar, verifiserbar og aktuell informasjon. Med bakgrunn i dette mener vi oppgaven gir et godt bilde av rapporteringskvaliteten blant selskapene som er inkludert.

Det er verdt å merke seg hvordan selskapene fordeler seg på poengskalaen (figur 5.1). Hele 42 prosent av selskapene fikk null poeng. Selskapene er relativt jevnt fordelt utover resten av skalaen. Det store antallet selskaper i bunn av skalaen viser først og fremst at mange selskaper rapporterer dårlig eller ikke i det hele tatt. Noe av denne fordelingen kan kanskje forklares med andelen selskaper som ikke er rapporteringspliktige. Figur 5.5 viser at hele 40 % av ikke-rapporteringspliktige selskaper mangler bærekraftsrapport. Når det er sagt utgjør ikke dette mer enn 15 selskaper, og kan derfor ikke alene forklare at nesten halvparten av utvalget fikk null poeng.

Fra figur 5.2 kan vi se at selskapene scorer best på K2 og K5. Selskapene scorer dårligst på K6, om krav til attestasjon. Det er tydelig at attestasjon av bærekraftsrapportering fremdeles hører til sjeldenhetene. Figur 5.3 viser at Baltikum er spesielt dårlig på dette punktet, da dette er kvalitetskriteriet regionen gjør det dårligst på i forhold til Norge. Vi vil argumentere for at mangelen på krav om attestasjon er en svakhet ved dagens reguleringer. Vi diskuterer dette nærmere i forbindelse med hypotese 3. Videre viser figur 5.3 at Norge scoret bedre enn Baltikum på samtlige kvalitetskriterier. Kvalitetskriterium K3 stikker seg imidlertid ut der de to regionene nesten fikk samme resultat. Dette er interessant i forbindelse med forskjellene i reguleringen vi diskuterte i kapittel 2.2, om krav om inkludering av resultatindikator. Vi diskutere dette nærmere i forbindelse med regulatorisk legitimitet knyttet til hypotese 1.

I kapittel 3 diskuterte vi de fire ulike dimensjonene av legitimitetsrisiko og bærekraftsrapporting i Norge og Baltikum. Dette er knyttet til hvilke forventninger interessentene har til selskapenes rapportering. Det er vanskelig å måle forventninger i samfunnet nøyaktig. Den generelt lave kvaliteten i rapporteringen kan tolkes som et indirekte mål på at forventningene i samfunnet

kanskje er lavere enn vi tror for alle de fire dimensjonene av legitimitet. Hvis gjennomsnittlig kvalitet er lav kan det tyde på at gjennomsnittlige forventninger også er lav. Til tross for disse dårlige resultatene virker det som nivået på bærekraftsrapportering sakte, men sikkert stiger (KPMG, 2020). Noe som kan være et tegn på økende forventninger i samfunnet. Dette er i tråd med oppfatningen om et økende fokus på klima og miljø i media og samfunnsdebatten. Samtidig vet vi at selskapenes respons på interessentenes forventninger er avhengig av ledelsens subjektive oppfatning av den eksisterende legitimitetsrisikoen. Det kan med andre ord eksistere et legitimitetsgap uten at selskapene føler behov for å reagere på denne legitimitetsrisikoen. Rapporteringskvaliteten trenger derfor ikke gi et riktig bilde av hvilke forventninger som finnes blant interessentene. Med tanke på veksten i oppmerksomhet rundt klima og miljø de siste årene kan det tenkes at faktisk legitimitetsrisiko stiger raskere enn selskapene evner å respondere. Den lave rapporteringskvaliteten vi ser i denne og andre studier (Fallan & Fallan, 2017; Horváth et al., 2017) kan derfor være et tegn på et voksende legitimitetsgap.

I vår undersøkelse var det kun 1 av 3 selskaper som benyttet GRI-rammeverket for rapportering (figur 5.2). I forbindelse med datainnsamlingen var det likevel interessant å lese at en betydelig andel av selskapene som ikke benyttet GRI i 2020, rapporterte at de hadde planer om å innføre rammeverket i løpet av 2021. At selskapene iverksetter slike tiltak kan ses som et tegn på at selskapene er i ferd med å reagere på, og forsøker å redusere, det potensielt voksende legitimitetsgapet.

6.2 Region og rapporteringskvalitet

Resultatene fra regresjonsanalysen viser at det er en signifikant sammenheng mellom regional tilhørighet og rapporteringskvalitet, og at norske selskaper rapporterer med signifikant høyere kvalitet enn selskapene fra Baltikum (tabell 5.3). Analysen gir dermed støtte til hypotese 1. Dette er i tråd med tidligere litteratur som viser en sammenheng mellom regional tilhørighet og rapporteringskvalitet (Fifka, 2013). Som vi så i kapittel 4 eksisterer det en relativ bred konsensus på dette punktet.

6.2.1 Kognitiv legitimitet

Som vi har vært inne på både i kapittel 2 og 3 var Norge et av de første landene til å innføre lov om bærekraftsrapportering. Vi argumenterte for at dette kan føre til høyere kognitiv legitimitetsrisiko fordi interessenter tar det “for gitt” at selskapene skal levere bærekraftsrapport. Resultatene fra analysen tyder på at dette kan være tilfelle. Når reguleringene har vært til stede over lang tid kan det tenkes at rapportering er en selvfølge både for interessenter, men også for selskapene selv. I motsetning kan man tenke seg at rapportering er mindre selvfølgelig i en region hvor reguleringene bare har vært til stede et par år.

Et annet poeng ved lang erfaring med regulering av bærekraftsrapportering kan være læringseffekten. I denne oppgaven har vi målt kvaliteten i rapporteringen. I hvilken grad rapporteringen er av høy kvalitet vil avhenge av flere forhold, men det er uten tvil et aspekt av menneskelig prestasjon inne i bildet. Det er naturlig å tenke at man blir bedre til å produsere rapporter over tid. Det man øver på blir man god på, og for hvert år med rapportering kan man også evaluere kvaliteten i rapporteringen. De norske selskapene har rett og slett hatt langt flere år å lære seg god rapporteringspraksis.

6.2.2 Pragmatisk og moralsk legitimitet

I kapittel 2 gjorde vi rede for kontekstuelle forhold som kunne påvirke bærekraftsrapportering. Vi var blant annet inne på Baltikums sovjetiske fortid, og hvordan denne muligens har formet normer i samfunnet som i større grad legger ansvaret for samfunnsansvar på staten (Žukauskas et al., 2018). I kapittel 3 argumenterte vi for ulike effekter av de kontekstuelle forholdene som muligens senker både pragmatisk og moralsk legitimitetsrisiko i Baltikum sammenlignet med Norge. Resultatene i studien støtter i stor grad oppunder denne argumentasjonen. Det er imidlertid 30 år siden Sovjetunionen gikk i oppløsning. I løpet av disse årene kan man forvente at kulturen i Baltikum har blitt påvirket og endret. Spesielt med tanke på hvordan Litauen, Latvia og Estland i større grad har vendt seg mot vesten, for eksempel ved å bli medlem av EU. Dessuten har en ny generasjon mennesker vokst opp. I dag er baltene født etter sovjetunionens fall blitt gamle nok til å gå ut i arbeidslivet, og påvirke samfunnet gjennom politiske valg. Disse menneskene har ingen direkte erfaring med sovjetisk styre, og har gjennom internett og informasjonsteknologi langt større muligheter til å bli påvirket av internasjonale kilder.

Legitimitetsrisikoen knyttet til både pragmatisk, moralsk og kognitiv legitimitet er kanskje i ferd med å øke i takt med denne samfunnsutviklingen. I hvilken grad den kulturelle arven etter sovjetisk styre har forklaringskraft for hypotese 1 er vanskelig å si med sikkerhet. Som vi ser er det forhold som kan tyde på at effekten i hvert fall er avtakende. Vi kan spekulere i om dette kanskje kunne hatt sterkere forklaringskraft for 10-15 år siden.

I denne oppgaven har vi lagt vekt på kontekstuelle forhold som forklaringsfaktor for forskjellen i rapporteringskvalitet mellom Norge og Baltikum. Vi har blant annet argumentert for at moralsk legitimitetsrisiko påvirkes av normer og verdier som ligger i samfunnet. Den tidligere nevnte studien av Horváth et al. (2017) har noen interessante funn i denne sammenhengen. De sammenlignet mengden rapportering i 12 ulike land. Blant forklaringsvariablene var *samfunn* (civil society) og *kultur* (culture). *Samfunn* ble målt på to måter; tetthet av fagforeninger og gjennom en korrupsjonsindeks. *Kultur* ble målt gjennom tre av Hofstedes kulturelle dimensjoner; maskulinitet, usikkerhetsunnvikelse og individualisme. Begge disse variablene er tett knyttet til samfunnsmessige normer og verdier. Horváth et al. (2017) fant at *samfunn* ikke påvirket rapportering, noe de hevder er i tråd med tidligere forskning. Dette indikerer at normer og verdier ikke er en god forklaringsfaktor for forskjellene i rapporteringskvalitet vi finner mellom Norge og Baltikum. Samtidig fant de at *kultur* påvirket rapportering, noe som tilsier det motsatte. Denne tvetydigheten sier blant annet noe om at disse størrelsene er svært konseptuelle av natur. De er konstruerte fenomener som er vanskelig å måle. Forfatterne av studien poengterer også at det er svært vanskelig å måle variabelen *samfunn*. Tetthet av fagforeninger og en korrupsjonsindeks belyser absolutt deler av de samfunnsmessige forholdene, men de viser langt ifra hele bildet. Det samme gjelder hvordan studien måler *kultur*. Hofstedes kulturelle dimensjoner er anerkjente, og brukes i mange sammenhenger. Horváth et al. (2017) benyttet dimensjonene maskulinitet, usikkerhetsunnvikelse og individualisme. Andre studier viser at det er en sammenheng mellom akkurat disse dimensjonene og virksomhetsetikk (Scholtens & Dam, 2007), noe som styrker Horváth et al. (2017) sine funn om sammenheng mellom *kultur* og rapportering. Likevel kan det nok diskuteres om disse dimensjonene rommer alle nyanser ved en kultur. Selv om Horváth et al. (2017) ikke finner noen sammenheng mellom *samfunn* og rapportering vil vi ikke utelukke samfunnsmessige normer og verdier som forklaringsfaktor. Samtidig kan det argumenteres for at disse tvetydige funnene til Horváth et al. (2017) setter

spørsmålstegn ved om normer og verdier er en god måte å forklare forskjellen i moralsk legitimitetsrisiko mellom Norge og Baltikum.

6.2.3 Regulatorisk legitimitet

I utgangspunktet ville man tenke at så lenge en regulering er på plass vil alle selskaper følge denne. Rapportering er tross alt lovpålagt. Her er det to innvendinger. For det første mangler det tydelige retningslinjer på hvordan lovverket skal håndheves (Wagner, 2017). Dette er et sentralt punkt i kritikken av NFRD. Direktivet legger i dag opp til at medlemslandene selv skal sørge for effektiv håndheving av retningslinjene. Mangelen på konkrete retningslinjer for håndheving av direktivet er antageligvis med på å senke den regulatoriske legitimitetsrisikoen i landene underlagt NFRD. Inkludert Litauen, Latvia og Estland. Kritikken av NFRD er således i tråd med resultatene i denne studien som viser lav kvalitet i rapporteringen blant disse landene. På den andre siden eksisterer det heller ikke noen konkrete retningslinjer for håndheving eller attestasjon for publisering av ikke-finansiell informasjon i Norge (Norsk Regnskapsstiftelse, 2019; Regnskapsloven, 1998). Forskjellen i rapporteringskvalitet mellom Norge og Baltikum kan med andre ord ikke forklares med mangel på slike retningslinjer, da regulatorisk legitimitetsrisiko på bakgrunn av dette tilsynelatende er lav også i Norge. Imidlertid kan den generelt dårlige rapporteringskvaliteten vi har sett i begge regioner forklares med mangel på håndheving og lav regulatorisk legitimitetsrisiko.

I kapittel 3 diskuterte vi om det kanskje kunne være en marginalt større regulatorisk legitimitetsrisiko for de baltiske selskapene fordi den norske lovgivningen, i motsetning til NFRD, manglet krav om å inkludere *resultatindikator som er relevant for foretakets virksomhet* i bærekraftsrapporteringen. Som vi påpekte er dette en liten forskjell, og det kan diskuteres om den er betydelig nok til å være av praktisk betydning for resultatet i hypotese 1. Likevel ser vi fra figur 5.3 i kapittel 5 at de baltiske selskapene scorer best sammenlignet med de norske på kvalitetskriteriene K2 og K3. Disse to kvalitetskriteriene er nettopp de to som satte krav om inkludering av resultatindikator i rapporteringen. Formålet med disse kvalitetskriteriene var å måle tilstedeværelsen av prinsippene om nøyaktig og sammenlignbar informasjon. Det kan altså virke som denne lovbestemmelsen har en viss effekt på kvaliteten i rapporteringen, og at de baltiske selskapene relativt sett rapporterer resultatindikatorer oftere enn de norske.

6.2.4 Implikasjoner fra hypotese 1

Tidligere litteratur viser at land i Sentral- og Øst-Europa har et dårligere nivå på bærekraftsrapportering enn land fra Vest-Europa (Horváth et al., 2017). Denne oppgaven viser at selskaper fra Baltikum har dårligere kvalitet i rapporteringen sammenlignet med selskaper fra Norge. Disse funnene er interessant i forbindelse med flere av EUs pågående prosjekter knyttet til bærekraftige investeringer og ny regulering av bærekraftsrapportering. Mye oppmerksomhet er rettet mot arbeidet med EUs taksonomi for bærekraftige investeringer, eller unionens forslag til ny lov for ikke-finansiell rapportering kalt Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) (European Commission, 2021). I tillegg har IFRS planer om en global rapporteringsstandard for bærekraftsrapportering (IFRS, 2020). Det er ikke vanskelig å argumentere for at slike tiltak er viktige for å legge til rette for internasjonalt samarbeid for bærekraftig forretning og det grønne skiftet. Det er imidlertid heller ikke vanskelig å være kritisk til effekten av slike internasjonale reguleringer i lys av resultatene fra denne, og lignende studier, som nevnt ovenfor. Hvis ikke reguleringene fungerer omtrent likt i de ulike landene de er ment å fungere, oppfyller de heller ikke sin hensikt. Det blir blant annet vanskelig å sammenligne selskaper på tvers av landegrenser, noe som for eksempel får konsekvenser for bærekraftig finans og effektiviteten til EUs taksonomi. Som vi har sett tidligere viser for eksempel Aureli et al. (2018) at ulike EU-land adopterer NFRD på ulik måte. Av de to regionene i denne oppgaven er det riktignok bare den ene som er underlagt EUs NFRD. Likevel så vi i kapittel 2 at den norske lovgivningen ligger svært tett opptil NFRD. Resultatene i denne oppgaven viser at det generelt er dårlig kvalitet i rapportering, og stiller således spørsmålstegn ved effekten av eksisterende reguleringer. I tillegg viser vi at Baltikum virker å være et eksempel på en region med ekstra dårlig rapportering. Denne, og lignende studier får implikasjoner for regulerende myndigheter. I arbeidet med EUs taksonomi, CSRD og IFRS globale rapporteringsstandard må man utforme reguleringene på en slik måte at de adopteres og håndheves mest mulig likt, og øker regulatorisk legitimitetsrisiko i regioner hvor nivået på bærekraftsrapportering er for dårlig i dag. Med tanke på forskningen som viser at enkelte regioner leverer dårligere enn andre, slik denne oppgaven er et eksempel på, bør man kanskje ta spesielt hensyn til forhold i disse regionene.

6.3 Størrelse og rapporteringskvalitet

Hypotese 2 tar utgangspunkt i at selskapsstørrelse har en positiv påvirkning på rapporteringskvalitet. Resultatene bekrefter en positiv sammenheng mellom variablene og støtter hypotesen ($\beta = 0,475$ $p < 0,001$).

Litteratur fra store deler av verden finner en sammenheng mellom selskapsstørrelse og bærekraftsrapportering (Fifka, 2013). I den norske konteksten finner Fallan og Fallan (2017) at selskapsstørrelse påvirker rapportering positivt, og i den baltiske konteksten finner Smirnova og Rudžioniene (2012) den samme sammenhengen. Derimot har Rudžioniene et al. (2016) i en litteraturgjennomgang kommet frem til blandede resultater når de undersøkte sammenhengen mellom selskapsstørrelse og bærekraftsrapportering i Litauen. I den norske konteksten fant heller ikke Vormedal og Ruud (2009) noen sammenheng mellom selskapsstørrelse og bærekraftsrapportering. Resultatene fra vår studie støtter funnene til Fallan og Fallan (2017) og Smirnova og Rudžioniene (2012) om at selskapsstørrelse påvirker bærekraftsrapportering også i den norske og baltisk konteksten.

Eksemplene på forskjellig forskningsresultater i den norske og baltiske konteksten kan kanskje forklares med at størrelse har blitt operasjonalisert på ulike måter. Blant studiene undersøkt av Rudžioniene et al. (2016) var både antall ansatte, omsetning og balanseverdi brukt som mål på størrelse. Vormedal og Ruud (2009) benyttet også omsetning for å måle størrelse, i motsetning til vår studie og blant andre (Fallan & Fallan, 2017) som benyttet antall ansatte. En annen forklaring kan være at de samme artiklene målte ulike aspekter ved bærekraftsrapporteringen. Noen av artiklene undersøkte ytre miljø alene (Lapinskaitė & Rudžionienė, 2008), mens andre undersøkte flere bærekraftsaspekter som for eksempel sosiale og offentlige aktiviteter, menneskelige ressurser, arbeidsmiljø og likestilling i tillegg til ytre miljø (Rudžionienė & Petraškaitė, 2018; Smirnova & Rudžioniene, 2012; Vormedal & Ruud, 2009).

6.3.1 Moralsk legitimitet

Resultatene er i samsvar med legitimitetsteori presentert i kapittel 3, som sier at store selskaper opplever mer moralsk legitimitetsrisiko. Store organisasjoner blir lettere lagt merke til av samfunnet, og har dermed en tendens til å publisere mer CSR informasjon (Adler et al., 2017). Som vi har diskutert kan medieoppmerksomhet også knyttes til mer eller bedre rapportering

(Fallan & Fallan, 2007; Neu et al., 1998). Hvis vi antar at store selskaper mottar mer medieoppmerksomhet opplever de også større moralsk legitimitetsrisiko. Større selskaper som er utsatt for offentlig interesse vil prøve å unngå kritikk fra samfunnet, og vise at de gjør “det rette”. Dette kan man blant annet se i forbindelse med økt rapportering i etterkant av store miljøulykker (Deegan et al., 2000). Moralsk legitimitetsrisiko er med andre ord høyere for store selskaper.

6.3.2 Pragmatisk legitimitet

Som nevnt i kapittel 3, har store selskaper flere interessenter som for eksempel ansatte, kunder, leverandører og så videre. Aktiviteten til store selskaper påvirker med andre ord flere mennesker. Store selskaper har flere direkte berørte interessenter. Flere direkte berørte interessenter vil igjen fører til høyere pragmatisk legitimitetsrisiko. Store selskaper har derfor flere gode grunner til å levere bærekraftsinformasjon av høy kvalitet.

6.4 Rapporteringplikt og rapporteringskvalitet

Tabell 5.3 viser at det ikke finnes noen sammenheng mellom variablene *PLIKT* og *KVALITET* ($\beta = -0,77$ $p = 0,516$). Den lille tendensen som eksisterer i datasettet er negativ, stikk i strid med hypotese 3. Hypotese 3 forkastes.

Intuitivt vil man tenke at dette er et noe overraskende resultat. Også i henhold til regulatorisk legitimitetsteori. Som hypotese 3 viser forventet vi en positiv sammenheng. Det er verdt å merke seg at sammenhengen mellom disse to variablene i korrelasjonsanalysen (tabell 5.2) var $\beta = 0,352$, $p < 0,01$. Det er altså en signifikant sammenheng mellom disse variablene isolert. I og med at alle norske selskaper er rapporteringspliktige er dette kun interessant i forbindelse med de baltiske selskapene. Undersøkelser av datasettet viser at den store differansen mellom korrelasjons- og regresjonsanalyse henger sammen med variabelen *LNSTØRRELSE*. Fjerner man denne fra modellen får *PLIKT* tilbake sin forklaringskraft, omtrent på nivå med det vi ser i korrelasjonsanalysen. Dette er heller ikke så rart med tanke på at det nettopp er antall ansatte som er viktigste krav for om selskaper er rapporteringspliktige innenfor NFRD. Imidlertid viser både bivariat korrelasjon i tabell 5.2 (0,438) og VIF-verdi i tabell 5.3 (2,3 og 1,6) at forholdet

mellom de to variablene er godt innenfor anbefalte grenser for multikollinearitet (Hair et al., 2019). Det virker likevel som om regresjonsmodellen justerer for påvirkningen av *LNSTØRRELSE*, og dermed mister *PLIKT* sin forklaringskraft.

6.4.1 Regulatorisk legitimitet

Basert på sammenhengene presentert ovenfor kan det diskuteres om validiteten tilknyttet hypotese 3 er tilfredsstillende. Som vi så i kapittel 3 viste Håbek og Wolniak (2016) at rapporteringspliktige selskaper rapporterte med høyere kvalitet enn andre. Det er imidlertid annen litteratur som setter spørsmålstegn ved dette. Fallan og Fallan (2017) viser for eksempel at det ikke er forskjell mellom kvaliteten på rapportering fra selskaper som er underlagt regulering og selskaper som ikke er det. De finner i tillegg at selskapene som ikke er regulert rapporterer med høyere kvalitet på de delene av bærekraftsrapporteringen som er frivillig for både regulerte og ikke-regulerte selskaper. I vår studie har vi ikke skilt mellom frivillig og obligatorisk informasjon. Deler av vår operasjonalisering av kvalitet omfatter informasjon som er frivillig å rapportere. For eksempel krever verken reguleringene i Baltikum eller Norge attestasjon av rapportering slik kvalitetskriterie 6 gjør i denne studien. Det kan i så fall delvis være med på å forklare hvorfor vi ser en negativ tendens mellom *PLIKT* og *KVALITET*. I en annen artikkel av Fallan og Fallan (2009) finner de at regulering kun påvirker mengden av obligatorisk rapportering. Ved innføringen av nye reguleringer falt den totale mengden informasjon på grunn av bortfall av frivillig rapportering. Hvis denne effekten også gjelder for kvaliteten på rapporteringen vil dette underbygge ovennevnte argumentasjon.

I vår regresjonsmodell virker *LNSTØRRELSE* å være en viktigere variabel for å forklare kvalitet i rapportering. Vi har tidligere diskutert at brudd på rapporteringsplikt ikke håndheves i særlig grad (Wagner, 2017), og dermed svekker regulatorisk legitimitetsrisiko. Kan det tenkes at den pragmatiske og moralske legitimitetsrisikoen knyttet til selskapets størrelse vi så i forbindelse med hypotese 2 er så mye større enn den regulatoriske legitimitetsrisikoen at sistnevnte mister sin betydning? I et slikt scenario vil regulering være uten verdi, men store selskaper fremdeles rapportere. Den regulatoriske legitimitetsrisikoen vil alltid være begrenset sammenlignet med de andre legitimitetsdimensjonene. Et regelverk vil aldri klare å omfatte alle nyanser i den virkelige verden. For eksempel ser man tilfeller hvor selskaper rapporterer mer bærekraftsinformasjon i

etterkant miljøulykker (Deegan et al., 2000). Dette kan ikke forklares med en økning av regulatorisk legitimitetsrisiko. Rapporteringen regulerer seg selv etter interessentenes krav. Moralsk, pragmatisk og kognitiv legitimitet har med andre ord potensialet til å overgå regulatorisk legitimitet. Dette er kanskje noe av det vi ser i studier som for eksempel Fallan og Fallan (2017) hvor selskaper som rapporterer frivillig leverer bærekraftsrapporter av bedre kvalitet enn rapporteringspliktige selskaper. I en tenkt situasjon hvor moralsk, pragmatisk og kognitiv legitimitetsrisiko er høy, og vi går utifra at disse alltid går utover regulatorisk legitimitet, vil regulatorisk legitimitet være overflødig. Hvis dette delvis gjelder for konteksten vi undersøker i denne oppgaven, og øvrige dimensjoner av legitimitet er tilstrekkelig høye, vil kanskje regulatorisk legitimitetsrisiko miste sin forklaringskraft. Dette kan være en forklaring på resultatene i hypotese 3.

6.4.2 Implikasjoner til hypotese 3

Vi har observert en tendens til at regulering ikke bidrar til økt rapporteringskvalitet i denne oppgaven. Tidligere litteratur på området viser heller ingen klar tendens. Noen vil argumentere for at dette indikerer at frivillig er like bra eller bedre enn obligatorisk rapportering. Det kan imidlertid settes spørsmålstegn ved om dette heller er et tegn på manglende kvalitet i selve reguleringen. Som vi har diskutert mangler klare retningslinjer for håndheving av lovverket, og det er heller ingen krav til attestasjon. Figur 5.2 viser også at svært få selskaper inkludert i denne studien får sin bærekraftsrapport attestert. Wagner (2017) kritiserer mangelen på uniforme rapporteringsstandarder, og hvor mye frihet pliktige selskaper får under NFRD. Den norske regulering er som vi så i kapittel 2 svært lik NFRD. Slike svakheter svekker antageligvis den regulatoriske legitimitetsrisikoen. Det kan tenkes at en strengere regulering vil øke regulatorisk legitimitetsrisiko og dermed kvaliteten på rapporteringen. Spesielt vil vi påpeke mangelen på tydelig håndheving av lovverket som problematisk. Antageligvis reduserer dette den regulatoriske legitimitetsrisikoen betydelig.

6.5 Begrensninger ved oppgaven

Denne studien har ulike svakheter som muligens kan være med på å svekke soliditeten i resultatene. For det første har vi bare med et begrenset antall kontrollvariabler. Ulike studier har funnet sammenheng mellom bærekraftsrapportering og andre variabler. For eksempel viser Vormedal og Ruud (2009) en sammenheng mellom grad av internasjonalisering og bærekraftsrapportering blant norske selskaper. Vår studie viser en sammenheng mellom store selskaper og bærekraftsrapportering. Det kan tenkes at store selskaper også har høyere grad av internasjonalisering, og at det dermed er fare for en spuriøs sammenheng i hypotese 2 i denne studien. Dette er spesielt interessant med tanke på at Vormedal og Ruud (2009) ikke fant noen sammenheng mellom størrelse og rapportering. Siden grad av internasjonalisering ikke var inkludert som kontrollvariabel kan vi ikke avkrefte dette med sikkerhet. Likevel mener vi det er lite trolig at dette er tilfellet, basert på det store antallet studier som også har funnet denne sammenhengen (Fifka, 2013).

For det andre kan det stilles spørsmålsteget ved strategien i avgrensingen av utvalget. Som vi har gjort rede for i kapittel 4 ble utvalget etablert ved å ta utgangspunkt i selskapene fra den baltiske børsen, og deretter tilpasse listen med norske selskaper slik at den lignet mest mulig på den baltisk listen med hensyn til bransje og størrelse. Grunnen til at vi gjorde dette er som tidligere vist, fordi litteraturen viser at bransje og størrelse påvirker bærekraftsrapportering (Fifka, 2013). Vi ønsket å eliminere flest mulig feilkilder knyttet til dette før regresjonsanalysen ble gjennomført. Den norske børsen består av selskaper som i gjennomsnitt både er større og driver virksomhet innenfor mer miljø sensitive bransjer (for eksempel olje og energi). Dette kunne potensielt skapt et bilde av større forskjell mellom regionene enn det faktisk er. Fra deskriptive analyse i kapittel 5 kan vi se at de norske selskapene i utvalget faktisk er marginalt mindre miljø sensitive enn de baltiske, men fremdeles større i gjennomsnitt. Utvalgsstrategien hadde med andre ord ønsket effekt på bransjeforholdet mellom selskapene i de to regionene, men bare begrenset effekt på størrelsesforholdet. Selv om vår studie fant en sammenheng mellom størrelse og kvalitet, fant vi ikke en sammenheng mellom bransjenes miljø sensitivitet og kvalitet. Det er derfor grunn til å tro at utvalgsstrategien likevel ikke fungerte som planlagt. Som vi har sett ble det til tross for dette funnet en forskjell i rapporteringskvalitet mellom regionene. Med tanke på

utledningen gjort ovenfor er det liten grunn til å tro at et mer tilfeldig utvalg av norske selskaper ville ført til mindre kvalitetsforskjell mellom regionene. Det kan imidlertid stilles spørsmålstegn ved om denne utvalgsstrategien har gjort det vanskeligere å generalisere resultatene fra de norske selskapene i utvalget over til resten av den norske populasjonen. Selv om dette heller ikke var målsetningen med studien, kan det hende et utvalg som representerte gjennomsnittet av selskapene på Oslo Børs hadde vært bedre.

For det tredje studerer vi kun børsnoterte selskaper i denne oppgaven. Det kan antas at disse selskapene står i en særstilling sammenlignet med øvrige selskaper fra Norge og Baltikum med hensyn til blant annet størrelse, oppmerksomhet og regulering. Derfor er det tvilsomt at resultatene kan generaliseres til andre selskaper i disse landene. Dette var imidlertid heller ikke ambisjonen i denne oppgaven.

7.0 Konklusjon og forslag til videre forskning

Målet med denne oppgaven har vært å undersøke kvaliteten på rapportering om påvirkning på det ytre miljø blant børsnoterte selskaper i Norge og Baltikum i lys av firedelet legitimitetsteori. Årsrapport, årsberetning eller ekstern bærekraftsrapport for regnskapsåret 2020 fra 123 selskaper ble undersøkt ved hjelp av innholdsanalyse. Informasjon om kvaliteten på rapporteringen ble samlet ved hjelp av seks kvalitetskriterier med dikotome utfallsrom. Basert på den samlede poengsummen fra disse ble kvaliteten målt langs en sjudet skala fra 0 til 6. Ved å dele legitimitetsbegrepet inn i fire dimensjoner; pragmatisk, kognitiv, moralsk og regulatorisk legitimitet, har vi kunnet diskutere hvordan de ulike delene av legitimitetsbegrepet påvirker rapporteringskvalitet på bakgrunn av forskjellig årsak. Denne tilnærmingen til legitimitetsteori ha etter vår mening beriket diskusjonen rundt resultatene.

Resultatene viste at den generelle rapporteringskvaliteten blant selskapene var lav.

Gjennomsnittlig kvalitetsscore var 1,93. Dette til tross for minimale krav for å score poeng på kvalitetskriteriene. Det sentrale funnet i oppgaven er bekreftelsen av hypotese 1. Dette svarer i stor grad på problemstillingen. Resultatene viste at norske selskaper rapporterer med signifikant høyere kvalitet enn baltiske. Som vi har sett er dette i tråd med tidligere forskning (Fifka, 2013; Horváth et al., 2017). Kognitiv legitimitetsrisiko er potensielt en viktig forklaringsfaktor for disse forskjellene. Både lange tradisjoner med regulering i Norge, og historiske og kulturelle forhold i Baltikum kan muligens være med på å gi høyere kognitiv legitimitetsrisiko i Norge enn i Baltikum. Samtidig kan det hende både pragmatisk og moralsk legitimitetsrisiko også er høyere i Norge, da vi har argumentert for at både interessenter som er direkte og indirekte berørt av selskapenes virksomhet har større forventninger til bærekraftsrapportering enn i Baltikum. Til tross for enkelte svakheter i studien virker resultatene fra analysen av hypotese 1 å være relativt solide. Svakheterne som er påpekt har trolig begrenset påvirkningskraft på konklusjon av hypotese 1. I hvilken grad dette kan generaliseres til andre selskaper fra de to regionene er imidlertid usikkert. Denne studien har vært begrenset til børsnoterte selskaper på grunn av enklere tilgjengelighet til data. Hvordan selskaper som ikke er børsnoterte rapporterer vil sannsynligvis avhenge av ulike faktorer. Basert på resultatene fra denne studien er det uansett ikke grunn til å tro at disse selskapene leverer bærekraftsrapportering av særlig høy kvalitet.

Funnene i oppgaven er interessante av flere grunner. For det første viser det hvor viktig det er med internasjonalt samarbeid for å regulere, men også fremme arbeid med bærekraftsrapportering. Forskjellene vi ser mellom ulike regioner vitner om et behov om å lære av hverandre på tvers av landegrenser. For det andre viser resultatene at nettopp dette samarbeidet kan være vanskelig, og derfor krever oppmerksomhet. Som vi har sett er reguleringen i Norge og Baltikum relativ lik. Til tross for dette finner vi signifikante forskjeller i rapporteringskvalitet mellom regionene. For det tredje viser vi at det kan være grunn til å stille spørsmålsteget ved tidligere studier som ikke finner noen tydelig sammenheng mellom størrelse og bærekraftsrapportering i regionene Norge og Baltikum (Rudzioniene et al., 2016; Vormedal & Ruud, 2009). Basert på våre resultater er det grunn til å tro at sammenhengen mellom størrelse og rapportering eksisterer på samme måte i disse to regionene som de fleste andre steder i verden (Fifka, 2013). For det fjerde slutter denne studien seg til den eksisterende diskusjonen i litteraturen om regulering av bærekraftsrapportering. Våre resultater virke å gi inntrykk av at regulering ikke har påvirkning på rapportering. Her er vi imidlertid svært forsiktige med å konkludere. Vi diskuterer blant annet om svakhetene ved dagens reguleringsregime, for eksempel mangelen på håndheving, kan være en årsak til den manglende korrelasjonen mellom rapporteringsplikt og kvalitet.

7.1 Forslag til videre forskning

I denne oppgaven har vi funnet at det er en forskjell mellom rapporteringskvalitet blant selskaper i et vesteuropeisk land sammenlignet med selskaper fra østeuropeiske land. Lignende funn har tidligere blitt gjort av Horváth et al. (2017) og Steurer og Konrad (2009), men så vidt oss bekjent fra svært få studier. Denne forskjellen i rapporteringskvalitet mellom Vest- og Øst-Europa er interessant og trenger mer oppmerksomhet. Vi har argumentert for at forskjellene kan skyldes kontekstuelle forhold som historie og kultur, og at dette fører til ulik legitimitetsrisiko i de to regionene. Vi kan imidlertid ikke slå fast hvor stor betydning disse forklaringsvariablene har. Mer forskning bør gå i dybden på denne problemstillingen, og undersøke hvilke forklaringsvariabler som forårsaker den tilsynelatende forskjellen i rapportering mellom de ulike regionene. Denne studien begrenser seg til børsnoterte selskaper. Videre forskning bør se på

disse sammenhengene også blant små og mellomstore selskaper, og selskaper som ikke er børsnoterte.

Litteraturliste

- Adams, C. A., Hill, W.-Y., & Roberts, C. B. (1998). CORPORATE SOCIAL REPORTING PRACTICES IN WESTERN EUROPE: LEGITIMATING CORPORATE BEHAVIOUR? *The British Accounting Review*, 30(1), 1–21.
<https://doi.org/10.1006/bare.1997.0060>
- Adler, R., Mansi, M., Pandey, R., & Stringer, C. (2017). United Nations Decade on Biodiversity: A study of the reporting practices of the Australian mining industry. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 30(8), 1711–1745. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-04-2015-2028>
- Arraiano, I. G., & Hategan, C. D. (2019). The Stage of Corporate Social Responsibility in EU-CEE Countries. *European Journal of Sustainable Development*, 8(3), 340.
<https://doi.org/10.14207/ejsd.2019.v8n3p340>
- Aureli, S., Magnaghi, E., & Salvatori, F. (2018). The Transposition of the Non-Financial Reporting Directive in the UK, France and Italy. *Symphonya. Emerging Issues in Management*, 1, 48–67. <https://doi.org/10.4468/2018.1.04aureli.magnaghi.salvatori>
- Brammer, S., & Pavelin, S. (2008). Factors influencing the quality of corporate environmental disclosure. *Business Strategy and the Environment*, 17(2), 120–136.
<https://doi.org/10.1002/bse.506>
- Brown, J., & Dillard, J. (2014). Integrated reporting: On the need for broadening out and opening up. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 27(7), 1120–1156.
<https://doi.org/10.1108/AAAJ-04-2013-1313>
- Brown, N., & Deegan, C. (1998). The public disclosure of environmental performance information—A dual test of media agenda setting theory and legitimacy theory. *Accounting and Business Research*, 29(1), 21–41.
<https://doi.org/10.1080/00014788.1998.9729564>
- Buallay, A. (2018). Is sustainability reporting (ESG) associated with performance? Evidence from the European banking sector. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 30(1), 98–115. <https://doi.org/10.1108/MEQ-12-2017-0149>
- Buckley, P. J., Pinnegar, J. K., Painting, S. J., Terry, G., Chilvers, J., Lorenzoni, I., Gelcich, S., & Duarte, C. M. (2017). Ten Thousand Voices on Marine Climate Change in Europe:

- Different Perceptions among Demographic Groups and Nationalities. *Frontiers in Marine Science*, 4(206). <https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fmars.2017.00206>
- Campbell, D. (2003). Intra- and intersectoral effects in environmental disclosures: Evidence for legitimacy theory? *Business Strategy and the Environment*, 12(6), 357–371. <https://doi.org/10.1002/bse.375>
- Cerin, P. (2002). Characteristics of environmental reporters on the OM Stockholm exchange. *Business Strategy and the Environment*, 11(5), 298–311. <https://doi.org/10.1002/bse.336>
- Dagilienė, L. (2010). The research of corporate social responsibility disclosures in annual reports. *Inžinerinė Ekonomika*, 21(2), 197–204.
- de Colle, S., & York, J. G. (2009). Why Wine is not Glue? The Unresolved Problem of Negative Screening in Socially Responsible Investing. *Journal of Business Ethics*, 85(1), 83–95. <https://doi.org/10.1007/s10551-008-9949-z>
- Deegan, C. (2002). Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 282–311. <https://doi.org/10.1108/09513570210435852>
- Deegan, C. (2017). Twenty five years of social and environmental accounting research within Critical Perspectives of Accounting: Hits, misses and ways forward. *Critical Perspectives on Accounting*, 43, 65–87. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2016.06.005>
- Deegan, C. M. (2019). Legitimacy theory: Despite its enduring popularity and contribution, time is right for a necessary makeover. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, ahead-of-print(ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/AAAJ-08-2018-3638>
- Deegan, C., Rankin, M., & Tobin, J. (2002). An examination of the corporate social and environmental disclosures of BHP from 1983-1997: A test of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 312–343. <https://doi.org/10.1108/09513570210435861>
- Deegan, C., Rankin, M., & Voght, P. (2000). Firms' Disclosure Reactions to Major Social Incidents: Australian Evidence. *Accounting Forum*, 24(1), 101–130. <https://doi.org/10.1111/1467-6303.00031>
- Delmas, M. A., & Burbano, V. C. (2011). The Drivers of Greenwashing. *California Management Review*, 54(1), 64–87. <https://doi.org/10.1525/cmr.2011.54.1.64>

- Directive 2014/95/EU of The European Parliament and of the Council, 32014L0095, CONSIL, EP, OJ L 330 (2014). <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/eng>
- Easterby-Smith, M., Thorpe, R., Jackson, P., & Jaspersen, L. J. (2018). *Management & business research* (6th edition). SAGE.
- Etikkrådet. (2021). *Etikkrådet*. Etikkrådet. <https://etikkradet.no/>
- European Commission. (2017). *Communication from the Commission—Guidelines on non-financial reporting (methodology for reporting non-financial information)*.
- European Commission. (2020). *Summary Report of the Public Consultation on the Review of the Non-Financial Reporting Directive*.
- European Commission. (2021). *Proposal for a Corporate Sustainability Reporting Directive*. European Commission, Brussels.
- Fajarini Sri Wahyuningrum, I., & G. Djajadikerta, H. (2020). Non-financial Performance Disclosure and Company Performance: Australian Evidence. *KnE Social Sciences*. <https://doi.org/10.18502/kss.v4i6.6682>
- Fallan, E. (2015). Explaining the variation in adoption rates of information content of environmental disclosure: An exploration of innovation adoption theory. *Journal of Accounting and Organizational Change*, 11(2), 247–268.
- Fallan, E. (2016). Environmental Reporting Regulations and Reporting Practices. *Social and Environmental Accountability Journal*, 36(1), 34–55. <https://doi.org/10.1080/0969160X.2016.1149300>
- Fallan, E. (2020). Attestasjon av rapportering om sosiale og miljømessige forhold i Norge og internasjonalt – kort blikk på historie, standarder og praksis. I K. M. Baksaas, T. Stenheim, & E. M. Kulset (Red.), *Aktuelle temaer i regnskap og revisjon* (s. 277–319). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch10>
- Fallan, E., & Fallan, L. (2007). A longitudinal and cross-sectional analysis of volume and content of corporate environmental disclosure in Norwegian companies: A research note on innovativeness and adoption. *Trondheim Business Schoole (Trondheim Økonomiske Høgskole)*, 2007(5).
- Fallan, E., & Fallan, L. (2009). Voluntarism versus regulation: Lessons from public disclosure of environmental performance information in Norwegian companies. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 5(4), 472–489.

- Fallan, E., & Fallan, L. (2017). Er regnskapsreguleringer avgjørende for kvaliteten på miljøinformasjon i årsrapporten? I T. Busch, J. O. Olausson, & I. J. Pettersen (Red.), *Bred og spiss! NTNU Handelshøyskolen 50 år: En vitenskapelig jubileumsantologi* (s. 133–154). Fagbokforlaget.
- Fallan, E., & Granrud, H. R. (2020). Attestasjon av rapportering om sosiale, miljømessige og økonomiske forhold (miljø-, samfunnsvar- og bærekraftsrapportering). I T. Stenvold & M. M. Degerstrøm (Red.), *Revisjonshandlinger i praksis* (1. utg., s. 361–392). Fagbokforlaget.
- Ferri, L. M. (2017). The influence of the institutional context on sustainability reporting. A cross-national analysis. *Social Responsibility Journal*, 13(1), 24–47.
<https://doi.org/10.1108/SRJ-11-2015-0172>
- Fifka, M. S. (2013). Corporate Responsibility Reporting and its Determinants in Comparative Perspective – a Review of the Empirical Literature and a Meta-analysis. *Business Strategy and the Environment*, 22(1), 1–35. <https://doi.org/10.1002/bse.729>
- Fifka, M. S., & Drabble, M. (2012). Focus and Standardization of Sustainability Reporting – A Comparative Study of the United Kingdom and Finland. *Business Strategy and the Environment*, 21(7), 455–474. <https://doi.org/10.1002/bse.1730>
- Freundlieb, M., & Teuteberg, F. (2013). Corporate social responsibility reporting - A transnational analysis of online corporate social responsibility reports by market-listed companies: Contents and their evolution. *International Journal of Innovation and Sustainable Development*, 7. <https://doi.org/10.1504/IJISD.2013.052117>
- FTSE Russell. (2021). *Industry Classification Benchmark, v3.8*. FTSE Russell.
https://research.ftserussell.com/products/downloads/icb_rules_new.pdf
- Gawęda, A. (2021). Sustainability Reporting: Case of European Stock Companies. *European Journal of Sustainable Development*, 10(4), 41–41.
<https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n4p41>
- Gjølborg, M. (2009). Measuring the immeasurable? *Scandinavian Journal of Management*, 25(1), 10–22. <https://doi.org/10.1016/j.scaman.2008.10.003>
- Gray, R., Javad, M., Power, D. M., & Sinclair, C. D. (2001). Social and Environmental Disclosure and Corporate Characteristics: A Research Note and Extension. *Journal of*

- Business Finance & Accounting*, 28(3–4), 327–356. <https://doi.org/10.1111/1468-5957.00376>
- Gray, R., Kouhy, R., & Lavers, S. (1995). Corporate social and environmental reporting: A review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 8(2), 47–77. <https://doi.org/10.1108/09513579510146996>
- GRI, & CSR Europe. (2017). *Member State Implementation of Directive 2014/95/EU*. Accountancy Europe. https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/1711-NFRpublication-GRI-CSR-Europe.pdf?fbclid=IwAR3Uo_HoWaDU4cxjgGCo8GOX82c-kTc7MEfmpuns4SnZBTasikB9IZvJIYQ
- GSSB. (2016). *GRI 101: Foundation 2016*. Global Sustainability Standards Board.
- Gurvitsh, N., & Sidorova, I. (2012). Survey of Sustainability Reporting Integrated into Annual Reports of Estonian Companies for the years 2007-2010: Based on Companies Listed on Tallinn Stock Exchange as of October 2011. *Procedia Economics and Finance*, 2, 26–34. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(12\)00061-5](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(12)00061-5)
- Gutterman, A. (2021). Sustainability Reporting Frameworks. I *Sustainability Reporting and Communications* (1. utg.). Business Expert Press, LLC.
- Hąbek, P., & Wolniak, R. (2016). Assessing the quality of corporate social responsibility reports: The case of reporting practices in selected European Union member states. *Quality & Quantity*, 50(1), 399–420. <https://doi.org/10.1007/s11135-014-0155-z>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (Eighth edition). Cengage.
- Halme, M., & Huse, M. (1997). The influence of corporate governance, industry and country factors on environmental reporting. *Scandinavian Journal of Management*, 13(2), 137–157. [https://doi.org/10.1016/S0956-5221\(97\)00002-X](https://doi.org/10.1016/S0956-5221(97)00002-X)
- Hammond, M., & Wellington, J. J. (2020). *Research methods: The key concepts* (Second ed.). Routledge.
- Hawaj, A. Y. A., & Buallay, A. M. (2021). A worldwide sectorial analysis of sustainability reporting and its impact on firm performance. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 0(0), 1–25. <https://doi.org/10.1080/20430795.2021.1903792>

- Hermansen, E. A. T., McNeill, D., Kasa, S., & Rajão, R. (2017). Co-Operation or Co-Optation? NGOs' Roles in Norway's International Climate and Forest Initiative. *Forests*, 8(3), 64. <https://doi.org/10.3390/f8030064>
- Hofstede Insights. (2022). Country Comparison. *Hofstede Insights*. <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/>
- Horváth, P., Pütter, J. M., Dagilienė, ** Lina, Dimante, D., Haldma, T., Kochalski, C., Král, B., Labaš, D., Lääts, K., Bedenik, N. O., Pakšiová, R., Petera, P., Ratajczak, P., Buhovac, A. R., Sava, A., Sucală, V.-I., Tirnitz, T. J., & Wagner, J. (2017). Status Quo and Future Development of Sustainability Reporting in Central and Eastern Europe. *Journal of East European Management Studies*, 22(2), 221–243. <https://doi.org/10.5771/0949-6181-2017-2-221>
- Hrasky, S. (2011). Carbon footprints and legitimation strategies: Symbolism or action? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 25(1), 174–198. <https://doi.org/10.1108/09513571211191798>
- IFRS. (2020, september 30). *IFRS - IFRS Foundation Trustees consult on global approach to sustainability reporting and on possible Foundation role*. <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2020/09/ifrs-foundation-trustees-consult-on-global-approach-to-sustainability-reporting/>
- Ihlen, Ø., & von Weltzien Hoivik, H. (2015). Ye Olde CSR: The Historic Roots of Corporate Social Responsibility in Norway. *Journal of Business Ethics*, 127(1), 109–120.
- Islam, M. A., & Deegan, C. (2010). Media pressures and corporate disclosure of social responsibility performance information: A study of two global clothing and sports retail companies. *Accounting and Business Research*, 40(2), 131–148. <https://doi.org/10.1080/00014788.2010.9663388>
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (3. utg.). Abstrakt forlag.
- Knežević, M. (2022, april 4). *FNs klimapanel: – Det er nå eller aldri*. NRK. https://www.nrk.no/klima/fns-klimapanel_-_det-er-na-eller-aldri-1.15920016
- Korca, B., & Costa, E. (2021). Directive 2014/95/EU: Building a research agenda. *Journal of Applied Accounting Research*, 22(3), 401–422. <https://doi.org/10.1108/JAAR-05-2020-0085>

- KPMG. (2020). *The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020* (s. 63).
- Lapinskaitė, A., & Rudžionienė, K. (2008). *POVEIKIO GAMTAI ATSKLEIDIMAS LIETUVOS [MONIŲ ATSKAITOMYBĖJE]*.
- Matten, D., & Moon, J. (2008). «Implicit» and «Explicit» CSR: A Conceptual Framework for a Comparative Understanding of Corporate Social Responsibility. *The Academy of Management Review*, 33(2), 404–424. <https://doi.org/10.2307/20159405>
- Mazurkiewicz, P., Crown, R., & Bartelli, V. (2005). *What Does Business Think about Corporate Social Responsibility? Part I: Attitudes and practices in Estonia, Latvia and Lithuania*. World Bank.
- Mertler, C. A. (2021). *Introduction to educational research*.
- Midttun, A., Gjørlberg, M., Kourula, A., Sweet, S., & Vallentin, S. (2015). Public Policies for Corporate Social Responsibility in Four Nordic Countries: Harmony of Goals and Conflict of Means. *Business & Society*, 54(4), 464–500. <https://doi.org/10.1177/0007650312450848>
- Milne, M. J., & Adler, R. W. (1999). Exploring the reliability of social and environmental disclosures content analysis. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 12(2), 237–256. <https://doi.org/10.1108/09513579910270138>
- Milne, M. J., & Patten, D. M. (2002). Securing organizational legitimacy: An experimental decision case examining the impact of environmental disclosures. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 372–405. <https://doi.org/10.1108/09513570210435889>
- Mio, C., & Venturelli, A. (2013). Non-financial Information About Sustainable Development and Environmental Policy in the Annual Reports of Listed Companies: Evidence from Italy and the UK. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 20(6), 340–358. <https://doi.org/10.1002/csr.1296>
- Neu, D., Warsame, H., & Pedwell, K. (1998). Managing Public Impressions: Environmental Disclosures in Annual Reports. The comments of David Cooper, Michael Gibbins, Christine Oliver, Alan Richardson and two anonymous reviewers along with colleagues at Concordia University and the University of Calgary improved the manuscript considerably. The funding provided by SSHRC to the first author for data collection and course release time provided by the CMA's of Alberta are gratefully acknowledged as is

- the travel and research funding provided by Concordia University to the second author. Earlier versions of this study were presented at the 1996 Canadian Academic Accounting Conference and the 1996 Asian Pacific Conference on International Accounting Issues. *Accounting, Organizations and Society*, 23(3), 265–282. [https://doi.org/10.1016/S0361-3682\(97\)00008-1](https://doi.org/10.1016/S0361-3682(97)00008-1)
- Norsk Regnskapsstiftelse. (2019a). *Norsk Regnskapsstandard 16: Årsberetning*. Norsk Regnskapsstiftelse.
- Norsk Regnskapsstiftelse. (2019b). *NRS 16 Årsberetning*.
- O'Donovan, G. (2002). Environmental disclosures in the annual report: Extending the applicability and predictive power of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 344–371. <https://doi.org/10.1108/09513570210435870>
- Popper, K. R. (1959). *The logic of scientific discovery*. Routledge. <http://nukweb.nuk.uni-lj.si/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=ip&direct=true&db=nlebk&AN=143035&site=eds-live&scope=site&lang=sl>
- PwC. (2020). *Bærekraft 100* (s. 36). PwC. <https://www.pwc.no/no/tjenester/risk-advisory-services/barekraft-samfunnsansvar/pwc-barekraft-100-2020.pdf?elqTrackId=3f2e11f0c929411ba511f8b7b0fe519f&elq=bab796dd34ad433abedbbeccfbbe6c24&elqaid=13702&elqat=1&elqCampaignId=>
- Queirós, A., Faria, D., & Almeida, F. (2017). *Strengths And Limitations Of Qualitative And Quantitative Research Methods*. <https://doi.org/10.5281/ZENODO.887089>
- Regjeringen. (2021, mai 28). *Norge og regnskog* [Redaksjonellartikkel]. Regjeringen.no; regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/klima--og-skogsatsingen/id2000712/>
- Lov om årsregnskap m.v. (Regnskapsloven), nr. LOV-1998-07-17-56 (1998). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56?q=regnskapsloven>
- Rudžionienė, K., & Petraškaitė, V. (2018). *ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS ATSKLEIDIMO INTERNETĖ PATEIKIAMOJĖ FINANSINĖJE INFORMACIJOJE VEIKSNIAI*.
- Rudzioniene, K., Pucetaite, R., & Aiciulyte, I. (2016). Trends and determinants of social and environmental information disclosure in Lithuanian companies: A literature review. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 88(144), 143–161.

- Scholtens, B., & Dam, L. (2007). Cultural Values and International Differences in Business Ethics. *Journal of Business Ethics*, 75(3), 273–284.
- Sinclair, P., & Walton, J. (2003). Environmental reporting within the forest and paper industry. *Business Strategy and the Environment*, 12(5), 326–337. <https://doi.org/10.1002/bse.376>
- Smirnova, R., & Rudžionienė, K. (2012). *ĮMONIŲ SOCIALINĖS ATSAKOMYBĖS FINANSINĖSE ATASKAITOSE ATSKLEIDIMO VEIKSNIAI*.
- Steurer, R., & Konrad, A. (2009). Business–society relations in Central-Eastern and Western Europe: How those who lead in sustainability reporting bridge the gap in corporate (social) responsibility. *Scandinavian Journal of Management*, 25(1), 23–36. <https://doi.org/10.1016/j.scaman.2008.11.001>
- Studenmund, A. H. (2014). *Using econometrics: A practical guide* (6. ed). Pearson Education.
- Suchman, M. C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *The Academy of Management Review*, 20(3), 571. <https://doi.org/10.2307/258788>
- Trihatmoko, H., Ningsih, S., & Mubaraq, M. R. (2020). Standalone Report, Assurance Report, GRI Reporting Framework dan Kualitas Pengungkapan Sustainability Report. *Keberlanjutan : Jurnal Manajemen Dan Jurnal Akuntansi*, 5(2), 142–156. <https://doi.org/10.32493/keberlanjutan.v5i2.y2020.p142-156>
- Vormedal, I., & Ruud, A. (2009). Sustainability reporting in Norway – an assessment of performance in the context of legal demands and socio-political drivers. *Business Strategy and the Environment*, 18(4), 207–222. <https://doi.org/10.1002/bse.560>
- Wagner, C. Z. (2017). Evolving Norms of Corporate Social Responsibility: Lessons from the European Union Experience with Non-Financial Reporting. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3051843>
- Zimmerman, M. A., & Zeitz, G. J. (2002). Beyond Survival: Achieving New Venture Growth by Building Legitimacy. *The Academy of Management Review*, 27(3), 414. <https://doi.org/10.2307/4134387>
- Žukauskas, P., Vveinhardt, J., & Andriukaitienė, R. (2018). Regional Tendencies of Corporate Social Responsibility. I P. Žukauskas, J. Vveinhardt, & R. Andriukaitienė? (Red.), *Management Culture and Corporate Social Responsibility*. InTech. <https://doi.org/10.5772/intechopen.70626>

Zumente, I., Lāce, N., & Bistrova, J. (2020, juni 9). *ESG disclosure patterns in the Baltics*. 11th International Scientific Conference „Business and Management 2020“, Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania. <https://doi.org/10.3846/bm.2020.484>